

Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën

Versie
04-04-2019

4 april 2019

Programmaplan Nationaal Programma RES

Inhoud

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding Regionale Energiestrategieën	4
1.2	Doel Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën	4
1.3	Doelgroep programmaplan	5
1.4	Aanpak programmaplan	5
2.	Het programma RES	7
2.1	De programmaopgave	7
2.2	Context en samenhangende processen	7
2.3	Bestuurlijk juridisch kader	8
2.4	Scope van inhoudelijk programma	8
3.	Programmalijnen & producten	9
3.1	Totstandkoming programmalijnen en producten	9
3.2	Ondersteuningsbehoefte regio's	9
3.3	De programmalijnen	10
4.	Organisatie	12
4.1	NP RES en het Klimaatakkoord	12
4.2	Opdrachtverstrekking	12
4.3	Programmateam	12
4.4	Kleine Staf	13
4.5	Ondersteuning in de regio	14
4.6	Aansturing Nationaal Programma RES	16
4.7	Overlegstructuur	17
4.8	Bredere Samenwerking	18
5.	Procesarchitectuur (planning)	19
5.1	Fases programma RES	19
5.2	Detailplanning programma RES	20
5.3	Parallele processen	21
6.	Communicatie	23
6.1	Communicatie over het NP RES	23
6.2	Verbinden communicatie-activiteiten RES-regio's	23
7	Financiën	24
8	Programmabeheersing	25
8.1	Opzet programmabeheersing	25
8.2	Elementen in de aanpak	25
8.3	Taken en activiteiten	26
	Verdieping	
	Programmalijn 1: Kennis en ondersteuning	28
	Programmalijn 2: Doelbereik	34
	Programmalijn 3: Afstemmen en verbinden	36

1. Inleiding

1.1 Aanleiding Regionale Energiestrategieën

In de eerste helft van 2019 wordt, naar verwachting, het nationaal Klimaatakkoord gesloten: de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). Het ontwerp van het Klimaatakkoord (december 2018) bevat een samenhangend pakket aan maatregelen dat moet resulteren in een CO₂-reductie van tenminste 49% in 2030 ten opzichte van het jaar 1990. Deze maatregelen zijn na intensief overleg aan vijf sectortafels¹, drie taakgroepen en tientallen werkgroepen tot stand gekomen en met betrokkenheid van vele partijen. In het voorjaar van 2019 is de doeltreffendheid van deze maatregelen getoetst door het Planbureau voor de Leefomgeving.

Veel maatregelen uit het ontwerp Klimaatakkoord, specifiek die met betrekking tot de sectortafels Elektriciteit en de Gebouwde omgeving, hebben grote ruimtelijke consequenties. De voorlopige landelijke opgave voor hernieuwbare elektriciteit op land is 35 TWh in 2030. Daarnaast moeten er voor 2050 zeven miljoen huizen en één miljoen gebouwen goed geïsoleerd worden en van duurzame warmte en elektriciteit worden voorzien.

De regio wordt gezien als hét schaalniveau om invulling te geven aan deze opgaven. De regionale schaal is groot genoeg voor serieuze investeringen, en overzichtelijk genoeg om de juiste regionale en lokale kennis te verzamelen en als herkenbare eenheid verantwoordelijk te zijn voor de energie opgave. Niet voor niets werken veel decentrale overheden al geruime tijd samen op het thema energie in regionaal verband.

Bij de uitvoering van het Klimaatakkoord komt de regio nog meer centraal te staan. In 30 regio's werken decentrale overheden, netbeheerders, bedrijven en maatschappelijke partners samen aan de vertaalslag van de gemaakte afspraken aan de sectortafels Elektriciteit en Gebouwde Omgeving naar de praktijk. Zij gebruiken de Regionale Energiestrategie (RES) om tot regionaal gedragen keuzes te komen. De afspraken van de sectortafels Elektriciteit en Gebouwde Omgeving zijn leidend voor deze RES, de overige tafels zijn facultatief.

1.2 Doel Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën

De 30 RES'en dekken straks samen de landelijke opgave voor elektriciteit en de gebouwde omgeving voor wat betreft de opwek, het netwerk en de opslag van duurzame elektriciteit en warmte, en brengen deze tot uitvoering.

De RES'en dragen bij aan een zorgvuldige ruimtelijke inpassing van hernieuwbare energieopwekking, warmte(rest)bronnen en bijbehorende infrastructuur. Zij maken gebruik van regionaal en lokaal maatwerk en sturen op zoveel mogelijk maatschappelijke acceptatie.

De regio's willen *duidelijkheid* over deze complexe opgave en vragen om *ondersteuning* in het vormgeven van een RES. Daarnaast is het belangrijk dat de RES'en die gemaakt worden, zoveel mogelijk optelbaar en onderling vergelijkbaar zijn. Daarom is het Nationaal Programma RES (NP RES) opgericht.

Het NP RES richt zich op:

- Het ondersteunen van regio's bij de totstandkoming van een gedragen RES en de realisatie daarvan;
- Het zorgen voor duidelijke kaders, zodat alle RES'en vergelijkbare en optelbare doelen hebben en de uitkomsten gemonitord kunnen worden.
- Het benutten van kansen uit parallelle trajecten en het wegnemen van belemmeringen bij de totstandkoming van de RES'en.

---

¹ Het betreft de sectortafels: Industrie, Landbouw en landgebruik, Mobiliteit, Elektriciteit en Gebouwde omgeving

1.3 Doelgroep programmaplan

Dit programmaplan is, zoals gezegd, in de eerste plaats bedoeld voor de regio's die een RES op gaan stellen. De producten, diensten en samenwerking worden voor en in samenwerking met de regio's ontwikkeld.

Daarnaast zijn diverse uitvoeringsorganisaties en maatschappelijke partijen betrokken bij het Nationaal Programma RES, zoals:

- Netbeheer Nederland
- Planbureau van de Leefomgeving
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
- Natuur- en milieuorganisaties
- Belangenverenigingen als de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie, Organisatie voor Duurzame Energie, etc.

Deze partijen hebben allen een rol op het nationale niveau en een duidelijke verbinding met de 30 regio's wat betreft vertegenwoordiging, ondersteuning en/of financiering naar de totstandkoming van de RES'en.

Tot slot is het plan bedoeld voor de betrokken overheidspartijen en -verbanden:

- Rijksoverheid
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Interprovinciaal Overleg
- Unie van Waterschappen
- Interbestuurlijk programma (IBP, ministerie van Binnenlandse zaken)

1.4 Aanpak programmaplan

Om een goede start te maken zodra het Klimaatakkoord getekend is, werkten de koepels en het Rijk tijdens de kwartiermakersfase (aug-dec 2018) samen om de voorwaarden voor het NP RES te definiëren, af te stemmen en te borgen. In het ontwerp Klimaatakkoord zijn deze condities verwoord.

Het inhoudelijk programma is gebaseerd op de behoeften die uit de regio's zijn opgehaald.² Het is opgebouwd uit programmalijnen met modules die aangevuld of afgeschaald kunnen worden. Dat maakt het programma adaptief. Dat is nodig, want ontwikkelingen in de regio's kunnen leiden tot nieuwe, andere of intensievere vormen van ondersteuning. Dat gegeven is leidend voor de verdere ontwikkeling, bijstelling en aanscherping van het Nationaal Programma. De uitwerking van het programma voor het komende jaar is gedetailleerd omschreven. De uitwerking voor jaar 2 en 3 is nog globaal van aard. Terwijl het NP RES loopt, wordt de behoefte van

---

² Meer informatie hierover in hoofdstuk 3 paragraaf 1.

ondersteuning voor de regio's gemonitord. De inzet wordt aan het eind van elk jaar, al naar gelang de behoeften uit de regio, specifiek gemaakt.

Het programmaplan beschrijft hoe het NP RES wordt ingericht wat betreft structuur, governance en inhoudelijke programmalijnen. Het programmaplan kent een zekere afhankelijkheid van het Klimaatakkoord. Als het definitieve Klimaatakkoord daar aanleiding toe geeft, kan het aangepast worden. Het programmaplan zal daarnaast in ieder geval jaarlijks worden geëvalueerd.

2. Het programma RES

2.1 De programmaopgave

Uit het ontwerp Klimaatakkoord: Taken en scope van het nationaal programma

Het Nationaal Programma RES faciliteert, monitort (i.s.m. het Planbureau voor de Leefomgeving), ontwikkelt kennis en schept duidelijkheid aan de regio's, maar is niet verantwoordelijk voor de inhoud en opstellen van de Regionale Energie Strategieën. Dit is aan de regio's zelf. In eerste aanleg is het programma gericht op de borgingsoverleggen Elektriciteit en Gebouwde Omgeving.

De voorlopige landelijke opgave uit het ontwerp Klimaatakkoord voor hernieuwbare elektriciteit op land is 35 TWh in 2030. In de gebouwde omgeving gaat het om de transformatie van ruim 7 miljoen huizen en 1 miljoen gebouwen, naar goed geïsoleerde woningen en gebouwen, die duurzaam worden verwarmd en van elektriciteit worden voorzien in 2050. Met de RES geven regio's invulling aan deze landelijke opgave met maatregelen die passen bij de ambitie en kenmerken van de regio.

Bij deze opgaven is een aantal zaken van belang:

- Het behalen van de doelen in het Klimaatakkoord wordt gedaan met zoveel mogelijk ruimtelijke kwaliteit, systeemefficiëntie en maatschappelijke acceptatie;
- De regio's kunnen opgaven van andere tafels, waar wenselijk, meenemen in de RES. Dit is facultatief. Hierbij valt te denken aan maatregelen voor duurzame mobiliteit (laadpalen-infrastructuur), duurzame landbouw en klimaatadaptatie;
- Besparing is een belangrijke doelstelling die regio's moeten meenemen in de RES. De besparing aan CO₂-uitstoot die daarmee samenhangt, mag niet in de plaats worden gesteld van CO₂ besparing door duurzame opwek of gebruik van duurzame warmte. Bij de berekening van die doelstellingen is namelijk al gerekend met een besparingsdoelstelling.

Elke regio verwoordt in de RES de opgave voor elektriciteit met daarin een onderbouwd en afgewogen aanbod van de regio ten aanzien van mogelijk op te stellen duurzaam opwekvermogen, minimaal onderverdeeld in zon en wind (techniekneutraal). Voor de opgave gebouwde omgeving maakt elke regio een Regionale Structuur Warmte. Dit is een voorstel voor de regionale verdeling van warmte. Daarin is opgenomen hoe het warmteaanbod, de warmtevraag en de infrastructuur op regionaal niveau met elkaar kunnen worden verbonden en wat hierin de ambitie is.

De regio levert een jaar na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord een RES op. Dit wordt de RES 1.0 genoemd. Dan moet blijken hoe de opgave voor elektriciteit is verdeeld over de regio's en hoe de regionale warmtevraag en de beschikbaarheid van warmtebronnen eruitziet. De RES wordt vervolgens om de twee jaar herijkt.

2.2 Context en samenhangende processen

Het is voor de regio complex maar noodzakelijk om tijdens het opstellen van een RES rekening te houden met maatschappelijke opgaven, eventuele effecten op landschap en milieu en bestaande activiteiten en om een daarop toegesneden afstemmingsproces te organiseren. Zorgvuldig ruimtegebruik en het voorkomen van afwenteling vraagt erom de energietransitie-opgave zoveel mogelijk te koppelen aan andere opgaven. Hierbij valt te denken aan vraagstukken op het gebied van: verstedelijking, klimaatadaptatie, mobiliteit, de transitie van de landbouw, natuur, cultureel erfgoed. Op al deze gebieden kunnen conflictsituaties en kansen ontstaan.

2.3 Bestuurlijk juridisch kader

De RES is een regionale verkenning, uitwerking en vertaling van De regio's leggen in de RES de regionale uitwerking, specificatie en vertaling van de nationale afspraken uit het Klimaatakkoord vast. Het doel hiervan is dat de RES op een goede wijze doorwerkt in het beleid voor de fysieke leefomgeving. De RES kan leiden tot aanpassing van omgevingsvisies, omgevingsplannen, beleid en regels. Met andere woorden: de in de RES gemaakte keuzes moeten worden geborgd in ruimtelijke plannen op provinciaal en gemeentelijk niveau (door instrumenten uit de Wet Ruimtelijke Ordening en straks de Omgevingswet) en in waterbeleidsprogramma's van waterschappen. Op basis van Omgevingsplannen moeten uiterlijk in 2025 omgevingsvergunningen worden afgegeven. Daarom is het ook nodig dat de decentrale overheden een duidelijk mandaat verschaffen om in hun regio te komen tot een RES. Het nationaal programma levert input aan de decentrale overheden hoe regio's gebruik kunnen maken van de MER zijn om te komen tot een gedragen RES.

2.4 Scope van inhoudelijk programma

Uit het ontwerp Klimaatakkoord: Introductie Nationaal Programma RES

Het Nationaal Programma RES vormt feitelijk het scharnierpunt tussen het Klimaatakkoord en de regio. Het faciliteert en ondersteunt de regio's in het bieden van een helder kader voor de opgave, het construeren van vergelijkbare en optelbare RES'en en het stapsgewijs doorontwikkelen van een gemeenschappelijk te gebruiken data- en informatiebasis. Het NP RES biedt de regio's een platform om onderling kennis te delen en elkaar uit te dagen tot het maken van betere plannen.

Zoals gezegd staan de regio's met het ontwikkelen van hun regionale energiestrategie voor een complexe taak. De vele betrokken partijen met evenzovele belangen, beleid dat soms strijdt met de doelen en nieuwe wetgeving maken het tot een zeer complex proces. Daarbij is er beperkte tijd om de RES te maken. De regio's vragen daarom dringend om gerichte ondersteuning.

Het ontwerp Klimaatakkoord geeft globaal aan hoe het NP RES de regio's kan faciliteren en ondersteunen. Om die steun meer specifiek te maken, is de afgelopen periode op verschillende manier opgehaald welke kennisbehoefte de regio's hebben, welke expertise nodig is en hoe deze het beste ontwikkeld en aangeboden kan worden. In het volgende hoofdstuk is de uitkomst daarvan weergegeven samen met de op basis daarvan uitgewerkte programmalijnen en producten.

3. Programmalijnen & producten

3.1 Totstandkoming programmalijnen en producten

De afgelopen periode is op verschillende manier de ondersteuningsbehoefte van de regio's opgehaald. Dit is gedaan:

- tijdens de pilotfase met 7 regio's in 2017;
- tijdens een roadshow van 24 bijeenkomsten in het land voor ambtenaren en bestuurders in 2018;
- tijdens tweedaagse in 2018 en een vervolg op 29 januari 2019 waar in totaal ca 100 deelnemers aanwezig waren van alle 30 regio's;
- tijdens verschillende klankbordsessies die met een vertegenwoordiging van de regio's zijn gehouden;
- tijdens diverse telefoongesprekken over voortgang met de coördinatoren van de regio's;
- op basis van vragen die via de website zijn binnengekomen;
- tijdens de review-bijeenkomst over de potentiekaarten met regio-vertegenwoordigers;
- tijdens de voortgangssessies met de participatiecoalitie;
- tijdens regionale bijeenkomsten en specifieke bijeenkomsten van de koepels.

3.2 Ondersteuningsbehoefte regio's

De opgehaalde ondersteuningsbehoefte van de regio's kan worden onderverdeeld in vijf thema's:

1. **Proces en organisatie:**
Hierbij gaat het om de organisatie van stakeholders in de regio voor de vorming van een RES, maar ook om de inrichting van een zorgvuldig besluitvormingsproces waarbij raden, staten, algemene besturen en andere stakeholders goed zijn aangehaakt. Vragen die op dit onderwerp onder andere spelen zijn: wat is de rolverdeling van de overheden onderling, hoe ziet een goed besluitvormingsproces eruit en hoe geef je regionale samenwerking op een goede en zorgvuldige manier vorm?
2. **Ruimtelijke inrichting**
Het opwekken van duurzame energie wordt zichtbaar in het landschap en moet worden geborgd in instrumenten behorend bij de omgevingswet. De manier waarop dit moet geschieden en de plek die deze borging krijgt in het RES-proces is voor regio's nog niet altijd helder. Ook de manier waarop ruimtelijke kwaliteit zoveel mogelijk behouden kan blijven gedurende de energietransitie blijft een belangrijk aandachtspunt. Er zijn ook veel vragen naar de juridische procedures en wet- en regelgeving hieromtrent.
3. **Potentie, data en techniek.**
Bij het vormen van een RES hebben regio's een grote hoeveelheid vragen gerelateerd aan potentie, data en techniek. Voorbeelden hiervan zijn: hoeveel opwekpotentie heeft mijn regio, van welke rijksgronden en Rijksvastgoed mag een regio gebruik maken, op welke wijze gaat PBL de RES kwantitatief doorrekenen, hoe kijken we aan tegen de ontwikkeling van (nieuwe) technieken? Omdat de RES'en uiteindelijk optelbaar en vergelijkbaar moeten zijn, is het belangrijk dat er heldere en eenduidige antwoorden komen op dergelijk vragen. Dit kan in de vorm van data, heldere rekenregels en aannames.
4. **Systeem-efficiëntie**
Een van de randvoorwaarden van decentrale overheden en het rijk is dat de energietransitie haalbaar en betaalbaar moet zijn. Dit betekent dat er voor regio's inzicht nodig is in de kosten van bepaalde keuzes, de beschikbaarheid van (duurzame) bronnen en in de toepasbaarheid en capaciteit van het net. Daarnaast hebben regio's duidelijkheid nodig over landelijke kaders ten aanzien ruimtelijke afwegingscriteria, de inzet van duurzame gassen en warmtebronnen, etc. Ook de relatie van de RES met het Nationaal Programma Energiesystemen levert de nodige vragen op bij de regio.

5. Informatie over de Regionale Energiestrategie en Klimaatakkoord

Overheden (bestuurlijk en ambtelijk) en andere stakeholders in de regio hebben grote behoefte aan kennis over de afspraken die zijn gemaakt in het klimaatakkoord ten aanzien van de RES. Hoe zien het proces en planning eruit? Wat gebeurt er als de doelen niet gehaald worden? Daarnaast willen regio's onderling kennis uitwisselen en leren van elkaars besluitvormingsproces, startnotitie etc.

3.3 De programmalijnen

Op bovengenoemde thema's kan op verschillende manieren ondersteuning en duidelijkheid worden geboden. Het NP RES biedt de regio ondersteuning op de vijf thema's vanuit drie programmalijnen:

1. Kennis en ondersteuning
2. Doelbereik
3. Afstemmen en verbinden

Programmalijn 1: Kennis en ondersteuning

In deze programmalijn wordt continue gekeken naar welke ondersteuning in de vorm van kennis, producten, diensten en bijeenkomsten er is om het RES-proces in de regio te versterken of te versnellen. Dit vraagt onder andere:

- Het faciliteren van de regio's in het helder krijgen van hun vragen en behoeften rondom de vijf thema's;
- Het verzamelen, ontsluiten en structureren van informatie en data ten einde deze vragen en behoeften te beantwoorden. Dit kan ook de kennis en ondersteuning betreffen die wordt ontwikkeld en aangeboden vanuit ministeries, decentrale overheden, uitvoeringsdiensten, kennisorganisaties en adviesbureaus;
- Faciliteren van onderlinge kennisuitwisseling tussen regio's.
- Het leveren van concrete ondersteuningsproducten, diensten en bijeenkomsten
- De inzet van de expertpool, de participatiecoalitie en de regioaccounts (zie paragraaf 4.5).

Programmalijn 2: Doelbereik:

Deze programmalijn richt zich op het bevorderen van het doelbereik door middel van positieve prikkels, synergievoordelen en "lusten" die het aantrekkelijk maken voor overheden, bedrijven en inwoners om op het gebied van warmte en elektriciteit meer te doen dan te voorzien in de eigen regionale energievoorziening.

De programmalijn faciliteert dat de regio's van elkaar kunnen leren, bijvoorbeeld door middel van een peer review of self-assessment. Tot slot wordt binnen deze lijn een proces ingericht om de voortgang die regio's op de

thema's boeken te wegen en te waarderen. Hiervoor vindt er een kwalitatieve weging en, in samenspraak met PBL, een kwantitatieve doorrekening plaats van de Concept RES en de RES 1.0.

Programmalijn 3: Afstemmen en verbinden:

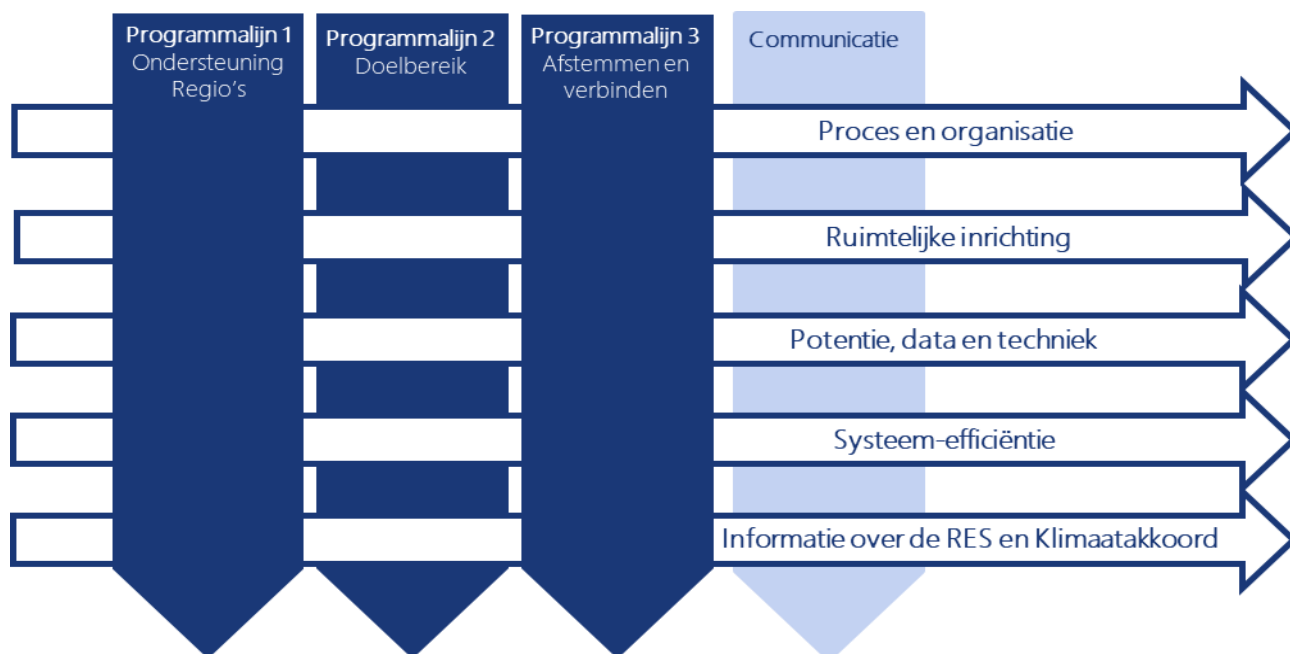
Binnen deze programmalijn wordt de RES-opgave, met bijbehorende kansen en belemmeringen, verbonden met de bredere kennis- en beleidsomgeving. De ervaringen uit de regio's worden ingebracht in deze omgeving en de resultaten van deze verbindingen worden vertaald naar de regio's.

De kaders vanuit het ontwerp-Klimaatakkoord en de ontwerp-NOVI worden vertaald in eenduidige kaders, principes en hulpmiddelen voor de regio's. Het betreft kaders voor de ruimtelijke inrichting (ontwerp-NOVI), de haalbaarheid wat betreft kosten, bronnen en energiesysteem (kostenafwegingskader), het maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak en de bijdrage aan de landelijke opgave warmte en duurzame opwek (doorrekening PBL). Programmalijn 3 werkt deze kaders uit in kaders en principes voor de RES en houdt de ontwikkelingen hierop nauw in de gaten.

Per programmalijn geven we aan wat het doel is, hoe we die willen bereiken en welke producten of instrumenten daartoe ontwikkeld worden. Uiteindelijk dragen al deze producten bij aan het overkoepelende doel van duidelijkheid scheppen en ondersteunen. In lijn met het karakter van het Nationaal Programma RES zijn de programmalijnen adaptief en flexibel van aard. Input vanuit de regio en voortschrijdend inzicht hebben invloed op de 'programmering' en de inhoud van de programmalijn. Dit betekent dat onderstaande uitwerking de programmering betreft die op dit moment geschikt lijkt en past bij de doelstellingen van het NP RES.

Communicatie

De communicatie over het NP RES ondersteunt de programmalijnen met gevraagd en ongevraagd advies en het (laten) ontwikkelen van communicatiemiddelen en -activiteiten. Communicatie raakt ook de verschillende thema's, met name waar het gaat om een actieve samenwerking tussen de regio's en het nationaal programma om kennis en informatie te ontwikkelen en te delen met elkaar. Communicatie vanuit het NP RES staat niet op zichzelf. Er is afstemming met communicatie over relevante programma's en projecten van regio en rijk, zoals het Kennis- en leerprogramma Aardgasvrije wijken en het Klimaatakkoord.

Figuur 1. Verbinding tussen programmalijnen, communicatie en inhoudelijke thematiek.

Belangrijke notie

In [bijlage 1](#) zijn de drie programmalijnen nader uitgewerkt in concrete activiteiten, producten en diensten. Op basis van deze verdieping is ook de begroting tot stand gekomen.

4. Organisatie

Dit hoofdstuk laat zien hoe het NP RES georganiseerd is, hoe het ingebed is in het bredere speelveld van het Klimaatakkoord en hoe er gestuurd wordt.

4.1 NP RES en het Klimaatakkoord

Voor de regio's ligt de primaire focus in de RES op het opwekken van duurzame energie, de warmtebronnen voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving en de bijbehorende infrastructuur (zie figuur 2). De sectortafels Elektriciteit en Gebouwde Omgeving zijn leidend voor de RES. Waar regio's kansen zien om opgaven van andere tafels op te nemen in de RES hebben zij de ruimte dat te doen,

NP RES is dus in het bijzonder verbonden met de tafels Elektriciteit en Gebouwde Omgeving.

Er zijn ook andere programma's, net als NP RES, gekoppeld aan het uitvoeringsberaad van het Klimaatakkoord. Dat raakt aan het NP RES. Afspraken in een RES over de verdeling van warmtebronnen kunnen bijvoorbeeld niet los worden gezien van systeemkeuzes (op wijkniveau) in de Transitievisie Warmte. NP RES houdt daarom verbinding met de uitvoeringsprogramma's en daaraan gekoppelde uitvoeringsdoelstellingen.

4.2 Opdrachtverstrekking

Uit het ontwerp Klimaatakkoord: Organisatie van het nationaal programma

Het Inter provinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het opzetten, inrichten en uitvoeren van het Nationaal Programma RES.

In het proces rondom het Nationaal Programma RES werken verschillende organisaties op verschillende schaalniveaus gelijkwaardig met elkaar samen. Landelijk gebeurt dit op basis van het gezamenlijk opdrachtgeverschap van de koepels van decentrale overheden VNG, IPO en UVW en de ministeries van BZK en EZK voor het NP RES. De landelijke samenwerking dient ook om de aansluiting op samenhangende processen goed te laten verlopen, zoals de andere uitvoeringsprogramma's van het uitvoeringsberaad, de Transitievisie Warmte, de implementatie van de Omgevingswet en andere ontwikkelingen. Voor de koepels betekent deze samenwerking ook dat zij hun achterban goed kunnen organiseren en informeren. Zij vertegenwoordigen tenslotte de partijen die op regionale schaal met elkaar samenwerken aan de regionale energiestrategieën.

4.3 Programmameteam

De kern van het NP RES is het programmameteam, aangestuurd door de programmadirecteur. Het team bestaat uit programmamanagers (van de programmalijnen) en thema-expert (van de vijf thema's uit Hoofdstuk 3) die de regio's direct ondersteunen door het uitvoeren van de drie programmalijnen en het vervaardigen van producten, diensten en ondersteuning (zie hoofdstuk 3).

Programmadirecteur 1.0 Fte

De Programmadirecteur is verantwoordelijk voor het opzetten van het programma, de dagelijkse leiding van het NP RES, de rapportage naar het Opdrachtgevend Beraad en de communicatie vanuit het programma. De Programmadirecteur is er primair verantwoordelijk voor dat de programmadoelstellingen gehaald worden. In het uitvoeren van deze verantwoordelijkheid benut het Opdrachtgevend Beraad het advies vanuit de Programmaraad³ en het Interbestuurlijk Managementteam (IMT) in haar besluitvorming. De programmadirecteur betreft de

³ De rol van de programmaraad is afhankelijk van de nog vast te stellen governance van het Klimaatakkoord.

Programmaraad ook bij het zoeken en vinden van regionale oplossingen voor kwesties die de uitvoer van de RES vertragen of verhinderen of neemt advies ter harte die de uitvoeringskracht van RES'en vergroten. Voor wat betreft het NP RES levert hij/zij de agendaonderwerpen voor het Bestuurlijk Overleg en bereid deze voor met het Opdrachtgevend Beraad.

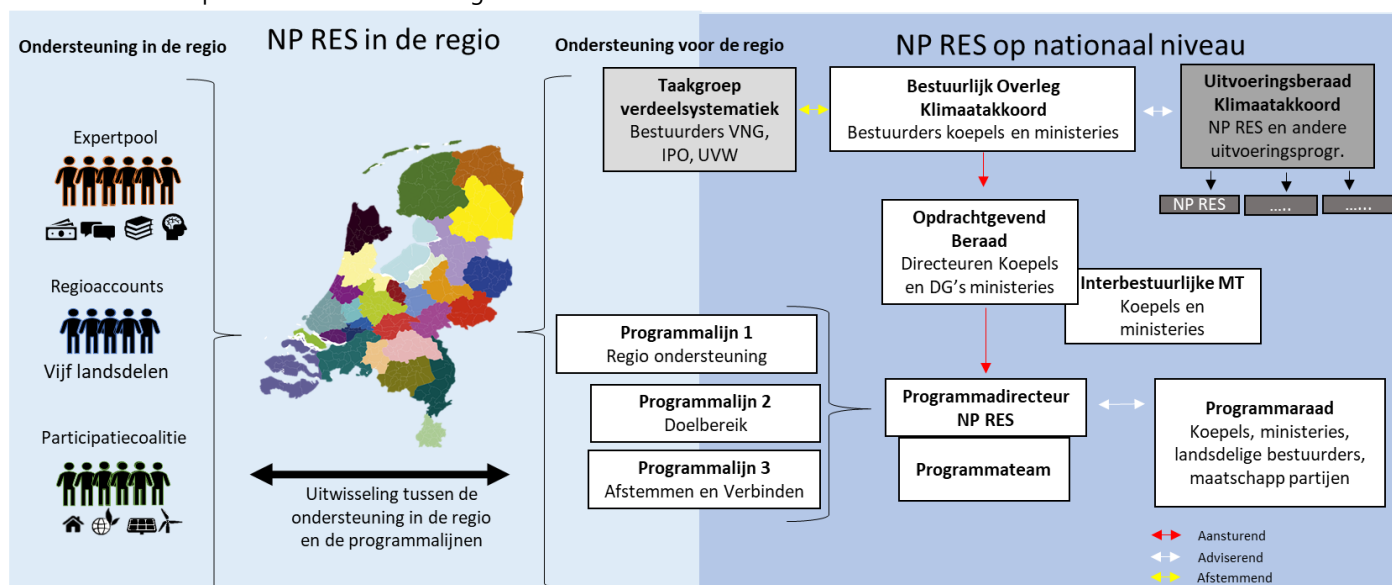
Managers programmalijnen 2.0 Fte (Lijn 1: 0.8 Fte; Lijn 2: 0.6 Fte; Lijn 3: 0.6 Fte)

Zijn ieder verantwoordelijk voor de uitwerking van één van de programmalijnen. Zij initiëren en coördineren alle activiteiten binnen hun programmalijn. Hij/zij stuurt de programmalijnmedewerkers aan en zorgt voor relatiebeheer met partners van het programma. Ook wordt het raakvlakkenmanagement met de andere programmalijnen verzorgd. Daarnaast draagt hij/zij verantwoordelijkheid voor een intensieve samenwerking met de regio's, (decentrale) overheden, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, Ngo's, natuur- en milieuorganisaties en (energie)bedrijven.

Thema-experts 3.0 Fte (5x 0.6 Fte)

Op de vijf thema's waar de regio ondersteuning op krijgt worden thema-experts aangesteld. Deze thema-experts kunnen feitelijk binnen alle drie de programmalijnen werken. Deze thema-experts zijn voor hun thema zowel bezig met de uitvoering (het maken van producten, beantwoorden van vragen etc.) als met de coördinatie. Het betreft vijf thema-experts:

- thema-expert proces en organisatie;
- thema-expert ruimtelijke inrichting en omgevingswet;
- thema-expert potentie, data en techniek
- thema-expert systeemefficiëntie
- thema-expert informatievoorziening bestuurders en ambtenaren

Figuur 2. Overzicht van ondersteuning door NP RES in de regio alsook werking NP RES op nationaal niveau.⁴

4.4 Kleine Staf

Het programmteam wordt op zijn beurt ondersteund door een kleine staf bestaande uit een secretariaat, een financieel medewerker, een communicatiemedewerker, een beheerder van de online community, een medewerker programma-administratie en een programmasecretaris. De inzet van de totale staf bedraagt gezamenlijk 4 Fte. Geen van de staffuncties is fulltime. De rollen en functies worden gevuld door medewerkers van de koepels van de decentrale overheden of haar leden (VNG, IPO, UvW), het Rijk (EZK, BZK) en/of externe (onafhankelijke)

⁴ De governance van het NP RES is afhankelijk van het definitieve Klimaatakkoord en de wijze hoe hierin de sturing en verantwoording wordt ingericht. Derhalve bestaat de kans dat de governance, zoals in dit programmaplan staat beschreven nog wordt aangepast.

partijen. In het programmaoverleg komen de programmadirecteur, een vertegenwoordiging van het stafbureau en de programmamanagers wekelijks bijeen.

Programmasecretaris 0.8 Fte

Ondersteunt de programmadirecteur en het programmateam in brede zin. De belangrijkste taken zijn de voorbereiding, agendering en verwerking van de verschillende overleggen en vergaderingen. De secretaris werkt nauw samen met de programmadirecteur in de dagelijkse aansturing van, en werkzaamheden namens voor het Nationaal Programma.

Programmabureau secretariaat 0.8 Fte

Is verantwoordelijk voor de secretariële ondersteuning van het programmabureau maar ook van de drie programmalijnen. Taken zijn onder andere het plannen van afspraken, het bijhouden en coördineren van zaken omtrent personeelsbeleid en het organiseren en verwerken van projectmatige en procesmatige zaken.

Communicatieadviseur/-medewerker 0.8 Fte

Adviseert over interne en externe communicatie van het NP RES en zorgt voor het ontwikkelen én uitvoeren van een communicatiestrategie en -middelen. Denk aan de door de regio gevraagde eenduidige (huis)stijl en (audio/visuele) kernboodschappen voor de RES'en, het realiseren van een digitaal platform om kennis uit te wisselen en informatie via website en nieuwsbrieven. Aanpak en middelen worden ontwikkeld in samenspraak met de regio's en het Landelijk Communicatienetwerk Klimaat i.o. Er is afstemming met de communicatie over parallelle bestuurlijke en beleidsmatige thema's, programma's en projecten, zoals klimaatcampagnes, het Interbestuurlijke Programma, ontwikkeling van de NOVI, Omgevingswet, Aardgasvrije Wijken, etc.

Beheerder website en online community 0.4 Fte

Verantwoordelijk voor het opzetten en beheren van de online community waar regio's producten met elkaar kunnen uitwisselen, vragen kunnen stellen en contactgegevens kunnen vinden. Tevens plaats de beheerder content op de website, houdt de digitale agenda's up to date en ondersteunt het programmateam met vragen over de digitale omgeving.

Medewerker programma-administratie 0.6 Fte

Binnen het NP RES werken vele partijen met elkaar samen in wisselende samenstellingen en op verschillende momenten. Daarnaast is er ontzettend veel informatie beschikbaar die op een goede manier verdeeld en uitgewisseld moet worden. Het bijhouden, organiseren, verspreiden en archiveren van al deze informatie behoort tot het takenpakket van de programma-administratie.

Financieel medewerker 0.6 Fte

Beheert de begroting van het NP RES en is verantwoordelijk voor de financiële administratie. Hij/zij beheert een digitaal systeem met daarin kostenverplichtingen, controle van kosten en facturen, op basis van bevoegdheden gekoppeld aan functies. Ook het maken van financiële rapportages en forecasts vallen onder de verantwoordelijkheid van de financieel medewerker.

4.5 Ondersteuning in de regio

Regio-accounthouders 4 Fte (5x0,8 Fte)

Vijf regio-accounthouders fungeren als eerste aanspreekpunt voor regio's die vallen onder het landsdeel waarin zij actief zijn (noord, oost, zuid, noordwest of zuidwest). Zij hebben een belangrijke signalerende, verbindende en ondersteunende rol. Zij zijn regelmatig in de regio's in hun landsdeel. Daardoor zijn zij zeer goed op de hoogte van alles wat er in de regio speelt. Zij beantwoorden inhoudelijke vragen die zich voordoen, eventueel met hulp van experts van het programma. Ondersteuningsvragen geleiden zij door naar de expertpool (zie hieronder). Naast dit alles onderhoudt iedere regio-accounthouder nauwe contacten met medewerkers die vanuit het Rijk, de

Rijksoverheid

Interprovinciaal Overleg

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

koepels en/of een ander verband contacten onderhouden met de regio's. De regio-accounthouders koppelen de informatie over de behoeften, kansen en belemmeringen van regio's terug aan het programmateam RES.

Participatiecoalitie (Fte's vallen niet binnen het NP RES)

In het betrekken van bewoners bij de energietransitie en in de omslag naar aardgasvrije wijken heeft de participatiecoalitie een belangrijke rol. De Natuur en Milieufederaties, Energie Samen, Energieloketten, HIER, Buurkracht en LSA Bewoners hebben de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan met het meedenken en meedoen van bewoners. Gezamenlijk vormen zij de participatiecoalitie en hebben ze een plan voor een bewoners ondersteuningsstructuur gemaakt, waarmee ze decentrale overheden kunnen ondersteunen bij het participatieproces. Gemeenten behouden altijd de vrijheid om hier al dan niet gebruik van te maken. Er is een apart budget uit de klimaatveloppe gereserveerd voor de inzet van de participatiecoalitie ten behoeve van de RES (€1,5 miljoen) en het programma Aardgasvrije wijken (€1 miljoen).

Expertpool (Fte's vallen niet binnen het NP RES)

Het NP RES faciliteert een expertpool waarin specialisten ten aanzien van kennis- en vaardigheidcompetenties beschikbaar zijn voor de regio. In de pool komen experts vanuit veel verschillende organisaties en met verschillende achtergronden. Bijvoorbeeld vanuit organisaties als de Rijksuitvoeringsorganisaties (RVO, RWS, RVB, Kadaster etc.), van ministeries, provincies, waterschappen, gemeenten, netbeheerders etc. Ook krijgen experts vanuit de markt (adviesbureaus) een plek in de expertpool. Bij de invulling van de expertpool wordt ook gekeken in hoeverre er samengewerkt kan worden met ECW om synergie te bereiken en dubbelingen te voorkomen.

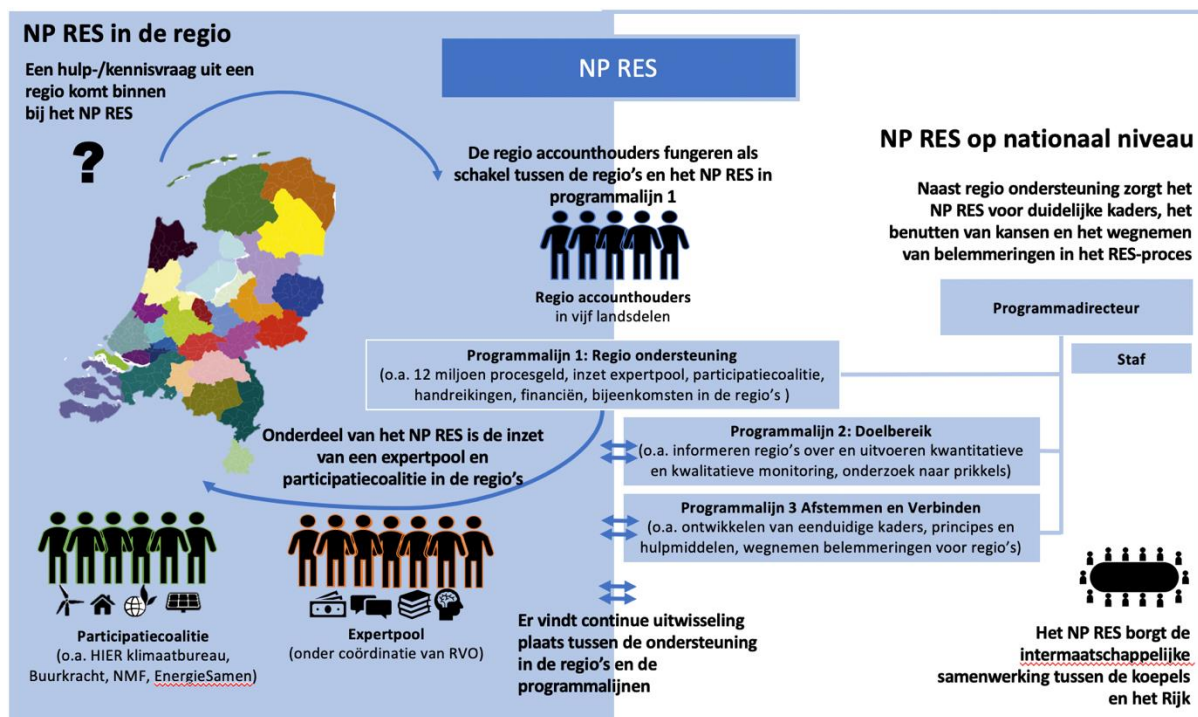
Inzet van experts vanuit de pool is te allen tijde vraaggericht en kortdurend van aard. De expertpool acteert op vragen vanuit de regio. De vraagstelling van de regio staat in de expertpool centraal. De vragen van regio's verschillen. Soms heeft een regio een inhoudelijke vraag, soms vraagt een regio om kortdurende ondersteuning. De expertpool biedt ondersteuning op beide. Experts vanuit de expertpool beantwoorden inhoudelijke vragen, als wel dat zij kortdurende ondersteuning in een regio zelf bieden. Het doel van kortdurende ondersteuning is om het proces van het opstellen van een RES in een regio te versnellen. Langdurige ondersteuning komt niet ten laste van de expertpool, deze wordt door de regio's zelf georganiseerd.⁵

De expertise van de expertpool krijgt vorm vanuit de centrale thema's van het NP RES. Deze thema's zijn: proces, organisatie, ruimtelijke inrichting, potentie, data en techniek, systeem-efficiëntie, Informatie over de RES en het Klimaatakkoord en eventueel Warmtevraagstukken. Elk van de deelnemende partijen in de expertpool geeft aan op welk van deze thema's deze organisatie experts aanbiedt. Welke expert over welke expertise binnen welk thema beschikt, wordt voor alle regio's helder gepresenteerd (bijvoorbeeld middels een online marktplaats). Regio's kunnen hierdoor gericht hun vragen en/of kortdurende ondersteuningsverzoeken per thema en/of per expert inbrengen.

Plaats van de expertpool binnen NP RES

De expertpool is integraal onderdeel van programmalijn 1 van het NP RES. Het NP RES is, in de persoon van de programmadirecteur, formeel opdrachtgever van de expertpool. Uitvoeringsorganisatie RVO verzorgt de coördinatie van de expertpool. De coördinator van de expertpool legt verantwoording af aan de programmadirecteur van het NP RES. De coördinator van de expertpool werkt nauw samen met andere programmalijnen van het NP RES en de thematrekkers. De coördinator en thematrekkers zijn samen verantwoordelijk voor het aanbod uit de expertpool op het betreffende thema. Zodra de expertpool actief is, stemmen zij samen af over de inzet van experts binnen het betreffende thema. Op deze manier is inzicht te krijgen in de trends van de gestelde vragen per thema en is overzicht te creëren van de kortdurende ondersteuning in de regio's. Deze informatie fungeert als feedbackloop naar het hele programma. Wanneer blijkt dat bij de expertpool veel dezelfde vragen binnen komen, dan acteert het NP RES hierop door ondersteunende producten (bijvoorbeeld een werkatelier, leer /ontwikkelbijeenkomst, factsheet) te ontwikkelen en/of een (regionale) bijeenkomst te verzorgen. Voor zover relevant krijgen alle ontwikkelde producten een plaats op de website van het NP RES waar ze ook actief worden aangeboden. Aan het eind van ieder jaar wordt de werking van de expertpool en de coördinatie ervan geëvalueerd en zo nodig aangepast.

⁵ Vanuit het NP RES is 12 miljoen beschikbaar voor lokale ondersteuning. Deze 12 miljoen wordt over de regio's verdeeld en aan de regio's zelf uitgekeerd. Van het bedrag dat elke regio zelf ontvangt kan langdurige ondersteuning ingehuurd worden.

Figuur 3. Nadere duiding van werking ondersteuning regio's door het NP RES.

4.6 Aansturing Nationaal Programma RES

Uit het ontwerp Klimaatakkoord: Afstemming en coördinatie

De afstemming en coördinatie over de RES-gerelateerde opgaven vindt plaats in de klimaatcommissie waar ook de voorzitter van het nationale programma deel van uitmaakt. Zodoende verzorgt het programma een brugfunctie vanuit de strategische hoofdlijnen van het nationale Klimaatakkoord naar de regionale en lokale uitvoeringswerkelijkheid.

Uit het ontwerp Klimaatakkoord: Inrichting en rol stuurgroep

Binnen het Nationaal Programma RES wordt een stuurgroep ingericht. In deze stuurgroep nemen naast de vijf verantwoordelijke overheidspartijen ook Netbeheer Nederland, Energie Nederland, en een vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties plaats. De overheidsleden in de stuurgroep wijzen een (onafhankelijk) voorzitter aan.

Interbestuurlijk MT

Het interbestuurlijk MT (IMT) adviseert de programmadirecteur en helpt mee besluiten gedragen naar het Bestuurlijk Overleg en Opdrachtgevend Beraad te brengen. Het IMT bewaakt onder elkaar de eenheid van de drie koepels (IPO, VNG, UvW) en het rijk (EZK, BZK). Het kan als voorportaal voor consultatie en besluitvorming dienen bij kwesties die om verdieping en reflectie vragen. Verder brengt het IMT de binnenwereld van de overheden in relatie tot het hiertoe losser staande NP RES. Het IMT komt in beginsel elke twee weken bij elkaar. Het voorzitterschap rouleert ieder half jaar, beginnend bij de Unie van Waterschappen. Het Nationaal Programma verzorgt de secretarisrol.

Opdrachtgevend Beraad NP RES

De koers, inrichting en uitvoering van het NP RES wordt aangestuurd door het Opdrachtgevend Beraad. Het Opdrachtgevend Beraad neemt besluiten over grote uitgaven, bemensing, planning, voortgang, kwaliteit en de uitvoering van het programma en heeft daarnaast een faciliterende functie voor het NP RES. Daarnaast stuurt het Opdrachtgevend Beraad de programmadirecteur in directe zin aan.

Het Opdrachtgevend Beraad RES bestaat uit de directeurs van de decentrale overheden (VNG, IPO, UvW) met de DG's van het Rijk (ministerie EZK, BZK) en de Programmadirecteur. Zij komt om de acht weken bij elkaar. Het

voorzitterschap rouleert halfjaarlijks, beginnend bij de directeur van de Unie van Waterschappen. Het NP levert een secretaris voor het Opdrachtgevend Beraad.

Programmaraad⁶

In de Programmaraad vindt de onderlinge afstemming van de regionale uitwerkingen (RES) en de nationale uitwerking plaats. Het is een brede adviserende en faciliterende groep. De programmaraad helpt het programma met de juiste focus, koers en aansluiting. Het heeft hiermee adviserende rol voor het programma vanuit inhoud, uitvoerende consequenties en draagvlak vanuit de partijen aan de RES'en in de regio en nationaal. Het potentieel aan kennis en uitvoeringservaring wordt benut bij het maximeren van de uitvoeringskracht in de regio.

De samenstelling van de Programmaraad is breed en bestaat uit relevante partijen voor de nationale en regionale energietransitie. Het uitgangspunt hierbij is dat het landelijke vertegenwoordigende partijen moeten zijn die in de regio meedoen aan de totstandkoming en uitvoering van de RES. Deelnemers zijn bestuurders vanuit de drie koepels (IPO, VNG, UvW), het rijk (EZK, BZK), vijf bestuurlijke vertegenwoordigers vanuit een landsdeel, Netbeheer Nederland, een vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties (NMF, NVDE, Aedes, Techniek Nederland) en de programmadirecteur NP-RES. Leden van de Programmaraad kunnen ook een rol in het programmaorganisatieteam van het NP-RES spelen. Bijvoorbeeld in de expertpool of de participatiecoalitie waar regio's een beroep op kunnen doen. De Programmaraad komt elke acht weken bij elkaar. De overheidsleden in de Programmaraad wijzen een (onafhankelijk) voorzitter aan.

Uitvoeringsberaad Klimaatakkoord

De afstemming en coördinatie over de RES-gerelateerde opgaven vindt plaats in het uitvoeringsberaad waar ook de voorzitter van het Opdrachtgevend Beraad van het Nationaal Programma RES (zie hieronder) deel van uitmaakt, dit gebeurt op dit moment door de directeur van de Unie van Waterschappen. Zodoende verzorgt het programma een brugfunctie vanuit de strategische hoofdlijnen van het nationale Klimaatakkoord naar de regionale en lokale uitvoeringswerkelijkheid⁷.

Bestuurlijk Overleg Klimaat en Energie

In het Bestuurlijk Overleg worden belangrijke bestuurlijke thema's die spelen in het NP RES besproken. Het BO bespreekt daarbij de bestuurlijke en strategische koers en focus van het Nationaal Programma vanuit de basisafspraken zoals worden overeengekomen in het definitieve Klimaatakkoord. Het BO bestaat uit de bestuurders van de decentrale overheden (VNG, IPO, UvW) de ministers van het Rijk (EZK, BZK) en de voorzitter van de Klimaatcommissie. Het BO wordt voorgezeten door de minister van EZK en komt vier keer per jaar bijeen. Het BO heeft een bredere scope dan alleen het NP RES, de programmadirecteur levert daarom vooraf agendaonderwerpen en stukken aan, bij de secretaris van het BO.

4.7 Overlegstructuur

De in de vorige paragraaf genoemde overleggen hebben als doel grip te houden op de uitvoering en te kunnen sturen. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de overleggen en de frequentie hiervan:

- Het *Bestuurlijk Overleg Klimaat en Energie* vindt 4 keer per jaar
- De *Programmaraad NP RES* vergadert elke 8 weken
- Het *Opdrachtgevend Beraad NP RES* vergadert elke 8 weken
- Het *Interbestuurlijk MT-overleg NP RES* vindt eens per 2 weken plaats
- Het *Programmaoverleg* vindt elke week plaats

⁶ De rol van de programmaraad is afhankelijk van de nog vast te stellen governance van het Klimaatakkoord

⁷ De relatie met het uitvoeringsberaad moet gezien worden in het licht van de nieuwe nog vast te stellen governance van het Klimaatakkoord. De tekst is afgestemd met de Klimaatcommissie/SER

4.8 Bredere Samenwerking

Het NP RES wordt inhoudelijk ondersteund door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) bij het doorrekenen van het aanbod per regio. Ook werkt het NP RES samen met het ECW op het gebied van de warmte-transitie en is er samenwerking en uitwisseling gewenst met het Programma Aardgasvrije Wijken.

Planbureau voor de Leefomgeving

Het PBL ondersteunt de (data)analyse, het monitoren en het doorrekenen van plannen en resultaten. Door uniforme rekenmethodieken en datasets vast te stellen, kunnen RES'en met elkaar worden vergeleken en bij elkaar worden opgeteld.

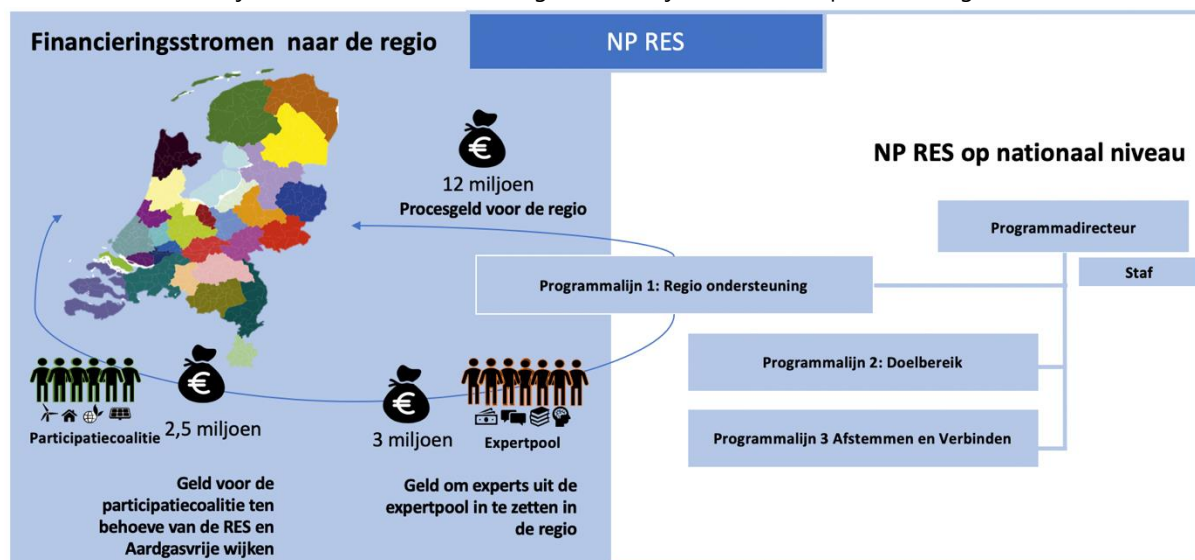
Alle RES-regio's leveren hun RES op aan het NP RES. PBL rekt door, telt op en rapporteert aan het Nationaal Programma of er een restopgave is en zo ja, hoe groot die dan is. De regio's krijgen een terugkoppeling over de eventuele restopgave die nog bestaat, een waardering van hun RES en handvatten waarmee, indien nodig, kan worden versneld of aangescherpt. Een eventuele restopgave wordt tussen de decentrale overheden op bestuurlijk niveau besproken.

ECW

Het Expertise Centrum Warmte is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Leidraad (gericht op de tafel Gebouwde Omgeving), het bewaken, beheren en actualiseren van de kwaliteit van de data en rekenregels zoals die in de lokale energietransitie toegepast gaan worden. Hierdoor is het ECW een belangrijke partner van het NP RES, zowel in de ondersteuning van de regio's als in de activiteiten binnen met name de programmalijnen Kennis en Ondersteuning en Doelbereik (zie par. 3.4). Vanuit het Nationaal Programma RES is het wenselijk dat het expertisecentrum niet alleen over warmte gaat maar ook over hernieuwbare opwek. Dit zou ook betekenen dat er één loket komt voor energievraagstukken voor regio's. Momenteel wordt de haalbaarheid en efficiënte van deze wens verder onderzocht in samenwerking met de partijen die op dit moment verantwoordelijk zijn voor de opzet van het ECW. Het ECW investeert daarnaast samen met het NP RES, als gezamenlijk opdrachtgever, in het programma 'Verkenning Informatievoorziening Energietransitie (VIVET)'. VIVET heeft als doel om tot een verbetering te komen van de informatie voor het voorbereiden, uitvoeren en monitoren van de energietransitie.

Programma Aardgasvrije Wijken

Met het programma Aardgasvrije Wijken werkt het kabinet aan het halen van de doelen uit het Klimaatakkoord. Het kabinet wil de gebouwde omgeving via een wijkgerichte aanpak aardgasvrij maken in 2050. Voor 2030 is een streefwaarde opgenomen van 1,5 miljoen woningen en andere gebouwen. De huidige kabinetsperiode wordt gebruikt om de condities te bepalen om tot opschaling van de wijkenaanpak te komen. Dit gebeurt met grootschalige proeftuinen (100 wijkenaanpak) en een kennis- en leerprogramma. In 2018 en 2019 heeft het kabinet hier al 130 miljoen euro voor beschikbaar gesteld en zijn de eerste 27 proeftuinen geselecteerd.

Figuur 4 – Financiële middelen voor de regio in beeld gebracht.

5. Procesarchitectuur (planning)

5.1 Fases programma RES

De financiering van het Nationaal Programma RES loopt van januari 2019 tot eind 2021, het moment waarop de uitvoeringsfase start. Dit programmaplan is hoofdzakelijk bedoeld voor de periode vanaf de definitieve ondertekening van het Klimaatakkoord tot aan de realisatiefase op projectniveau. Omdat de regio's al aan de slag zijn met de vorming van een RES voor de ondertekening van het Klimaatakkoord, vormt het programmaplan ook het uitgangspunt voor de fase waarin het programmabureau in oprichting is (Q1 2019). Het Nationaal Programma RES kent volgende fases:

Synthesefase *(na ondertekening Klimaatakkoord; doorlooptijd van 6 maanden)*

Na ondertekening van het Klimaatakkoord gaat de synthesefase van start. De 30 regio's gaan dan aan de slag met het opstellen van een concept-RES. Daarin wordt uitgewerkt hoe en hoeveel de regio gaat bijdragen aan de nationale doelstellingen. Zes maanden na ondertekening van het Klimaatakkoord presenteert iedere regio het regionale aanbod in concept.

Appreciatiefase *(zes maanden na ondertekening Klimaatakkoord)*

Zes maanden na ondertekening van het Klimaatakkoord volgt een waardering van de concept RES'en in kwalitatieve zin en een doorrekening in kwantitatieve zin. De waardering en doorrekening bieden inzicht in de mate waarin de regionale inzet optelt tot het bereiken van de nationale klimaatdoelstellingen, of er een restopgave is en zo ja, van welke omvang en waar kansen/belemmeringen zitten. De doorrekening van het PBL en de waardering van het Nationaal Programma samen worden teruggekoppeld aan de regio's. De regio's gebruiken deze terugkoppeling bij de uitwerking van de concept RES naar een RES 1.0.

Een eventuele restopgave wordt tussen de decentrale overheden op bestuurlijk niveau besproken. Pas als blijkt dat de regio's toch niet in staat blijken met elkaar 35 TWh te produceren wordt, nadat zij onderling hierover het gesprek hebben gevoerd, een rechtvaardige verdeelsystematiek ingezet. Deze verdeelsystematiek komt in dat geval beschikbaar na de eerste oplevering van de concept-RES en wordt door de decentrale overheden in afstemming met de ministeries van EZK en BZK ontwikkeld. De maatschappelijke partijen geven input voor de verdeelsystematiek. Het NP RES heeft geen betrokkenheid bij de ontwikkeling van de verdeelsystematiek.

Borgingsfase (beleidsmatig en ruimtelijk)

Na afronding van de appreciatiefase volgt de borgingsfase. Tijdens deze fase moeten bestuurlijke afspraken door de decentrale overheden worden vertaald in instrumenten van de omgevingswet; dit kunnen omgevingsplannen zijn maar ook programma's. Bij de vertaling moet ook rekening worden gehouden met andere opgaven en belangen in de fysieke leefomgeving. En moeten de effecten op milieu en landschap worden gewogen (MER). Voor elektriciteit moet de verankering zodanig zijn dat op basis van hiervan uiterlijk in 2025 omgevingsvergunningen kunnen worden afgegeven aan initiatiefnemers. Programma's onder omgevingswet kunnen worden gebruikt om afspraken met bedrijven, maatschappelijke organisaties, NGO's etc. te maken. Daarom staan in deze fase meerdere borgingsprocessen centraal:

- a. **Democratisch:** besluitvorming over de uitgewerkte RES (inzet en uitvoeringsprogramma)
- b. **Omgevingsbeleid:** de bestuurlijke afspraken moeten landen in het Omgevingsbeleid (omgevingsvisies, verordeningen en omgevingsplannen).
- c. **Participatie:** betrekken van stakeholders voor specifieke projecten
- d. **Netinpassing en systeemefficiëntie:** de gemaakte keuzes moeten haalbaar en betaalbaar zijn en passen op het net en binnen het energiesysteem.

Na het afronden van de borgingsfase start de uitvoering. Projecten waarvoor reeds ruimtelijke procedures zijn doorlopen kunnen uiteraard eerder starten. Deze fase loopt door tot 2030. Gedurende de hele periode zal worden

gekeken hoe de uitvoering van de RES'en ervoor staat en welke stappen nodig zijn om de doelstellingen voor 2030 te realiseren.

5.2 Detailplanning programma RES

In het hiernavolgend schema is de planning voor het NP RES verder uitgewerkt. Dit schema kan tot aan de definitieve ondertekening van het Klimaatakkoord nog verder aangevuld en aangepast worden.

Het is belangrijk om gedurende de komende drie jaar de organisatie en de planning van het Nationaal Programma RES regelmatig te evalueren. Dit kan resulteren in een aanscherping of verbetering op basis van voortschrijdend inzicht of andere behoeften in de regio. Dit past ook bij het karakter van een adaptief programma. Het evalueren van het programma gebeurt in ieder geval jaarlijks. In het eerste jaar wordt ook in de periode dat de concept RES'en worden opgeleverd, geëvalueerd.

Onderdeel	2019											
	Q1			Q2			Q3			Q4		
	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Mijlpalen												
Oplevering analysekaarten door consortium			*									
Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen			*									
Doorrekening PBL Klimaatakkoord			*									
Tweede bijeenkomst RES coördinatoren				*								
Handtekening Klimaatakkoord (naar verwachting)					*							
RES tweedaagse bijeenkomst						*						
Budget beschikbaar voor regio's						*						
Afronding concept RES-sen											*	
Kwalitatieve waardering en kwantitatieve doorrekening RES											*	*
Uitwerking verdeelsystematiek (speciale taakgroep koepels)											*	*
Programmabureau												
Huisvesting												
Contractering kantoor Unie van Waterschappen												
Inkoop meubilair												
Inrichting programmabureau												
Inrichting ICT-voorziening												
Personeel prog.team en staf												
Opzet werving&selectie programmateam (o.a. managers en projectleiders)												
Vorbereiding inhuur HR-begeleiding												
Inhuur HR-begeleiding												
Afronden werving&selectie programmateam					*							
Vorbereiding werving programmamanager												
Besluitvorming over aanstellen programmamanager				*								
Regio-accounthouders												
Opstellen profielen regio-accounthouders												
Werving Besluitvorming regio-accounthouders												
Voorwaarden bepalen expertpool + afstemmen participatiecoalitie												
Selecteren organisaties en personen expertpool + coördinator												
Staf												
Werving Inhuur communicatiemedewerker												
Werving Inhuur websitebeheerder en online community												
Werving Inhuur secretariaat												
Werving Inhuur secretaris												
Werving Inhuur financiële administratie												
Werving Inhuur programmabeheersing												
Werving Inhuur beleidsadvies programmalijn 3												

Programmalijnen												
Programmalijn 1: Regio-ondersteuning												
Opzet lerend netwerk- en uitwisselen kennis en expertise (COP)												
Handreiking RES update												
Landelijke RES bijeenkomsten												
Regio bijeenkomsten en werkateliers												
Bijdrage aan uitvoering VIVET, standaardisatie rekenmethodes, etc.												
Bijdrage aan NWO-programma maatschappelijke effecten RES												
Bijdrage aan STOWA-onderzoeksprogramma RES												
Programmalijn 2: Doelbereik												
Vormgeven kwalitatief monitoringssysteem												
Opdracht PBL kwantitatieve monitoring												
Kwalitatieve waardering en kwantitatieve doorrekening RES											*	*
Uitwerken bestuurlijke en juridische interventieladder												
Factsheet verdeling en escalatie					*							
Onderzoek naar stimuleringsinstrumenten												
Instrument ontwikkeling doelbereik (prikkel)												
Programmalijn 3: Afstemmen en verbinden												
Werkgroep KA, NOVI en wetgeving inrichten												
Uitwerken handreiking samenhang RES met NOVI en KA												
Informatiebijeenkomsten over kaderstelling				*		*		*				
Wetgevingsagenda RES												
Stakeholderanalyse gehele programma												
Belemmeringen (beleid, juridisch) agenderen en terugkoppelen												
Informatiepakket parallelle trajecten												
Overlegstructuur												
Bestuurlijk overleg (4x per jaar)					*			*			*	
Stuurgroep/programmaraad (1x per 8 weken)			*		*		*		*		*	
Opdrachtgevend Beraad (1x per 8 weken)		*		*		*		*		*		*
Inerbestuurlijk MT-overleg (1x per 2 weken)	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
Programmaoverleg (1x per week)	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***

5.3 Parallele processen

Er is een aantal processen en ontwikkelingen die parallel aan het RES-proces loopt. Deze processen en ontwikkelingen hebben implicaties voor de RES en vice versa. In sommige gevallen zijn deze processen zelfs kaderstellend, denk aan de NOVI. Daarom is het ook nodig om de tijdlijn hiervan scherp te hebben en te relateren aan de procesplanning van de RES.

Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

Het traject van de NOVI verloopt in vier fases. Op dit moment bevinden we ons in de derde fase en wordt er gewerkt aan het ontwerp NOVI.

- Fase 1: De Startnota
- Fase 2: De verdieping van de strategische opgaven
- Fase 3: Ontwerp NOVI (het formuleren van keuzes)
- Fase 4: NOVI 1.0

Medio 2019 wordt het ontwerp NOVI naar de Tweede Kamer gestuurd. In 2020 wordt de eerste Nationale Omgevingsvisie vastgesteld. De NOVI biedt een kader voor de ruimtelijke inrichting en geeft daarmee richting aan de RES'en.

Rijksoverheid

Interprovinciaal Overleg

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Leidraad Gebouwde Omgeving

Om tot een zorgvuldig afwegingsproces te komen voor zowel de Transitievisie Warmte als voor het uitvoeringsplan op wijkniveau, worden gemeenten en stakeholders ondersteund vanuit een leidraad. Hierin wordt objectieve informatie beschikbaar gesteld op basis van transparante, gevalideerde feitelijke data. Gedurende de looptijd van de wijkgerichte aanpak (tot 2050) komt nieuwe kennis beschikbaar over aspecten die zijn opgenomen in de data, de aannames en/of de rekenregels van de leidraad. De leidraad is daarom een groeimodel; periodiek wordt de nieuwe kennis verwerkt in de leidraad. De leidraad wordt periodiek geactualiseerd. Zo is er een geactualiseerde versie van de leidraad beschikbaar voor de collectieve actualisatie van de Transitievisies Warmte. De conceptversie van de leidraad ("Leidraad 0.8": een werkbaar concept) wordt zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in september 2019 opgeleverd. In maart 2020 wordt de definitieve versie van de leidraad opgeleverd.

ECW

Het primaire doel van het nationale ECW is het bieden van ondersteuning van gemeenten bij het toepassen van de leidraad. In het eerste kwartaal van 2019 zal de samenstelling van de (voorlopige) Adviesraad ECW nader worden bepaald. Het secretariaat van de Adviesraad ECW wordt belegd bij RVO. Begin 2019 komt de Stuurgroep ECW voor het eerst bijeen. Het ECW werkt aan de hand van een jaarplan dat wordt voorbereid door het ECW en wordt besproken in de Adviesraad ECW. Zie ook hoofdstuk 4.8.

STOWA

De waterschappen kunnen een substantiële bijdrage leveren aan de RES'en door inbreng van hun assets en terreinen. Het waterbeheer biedt veel mogelijkheden voor de productie van duurzame energie. Echter worden er vanuit het waterbeheer diverse technische en juridische eisen gesteld aan de inzet van duurzame energiebronnen. De belangen van ecologie, waterkwaliteit en veiligheid moeten immers worden gegarandeerd en de toepassing van energiebronnen mag niet ten koste gaan van goed waterbeheer. Hiervoor is nodig dat er voldoende kennis en kunde breed beschikbaar komt in de regio's. In de eerste plaats om ervoor te zorgen dat de kansen van het waterbeheer goed in de regionale energiestrategieën landen en in de tweede plaats om ervoor te zorgen dat waterschappen concrete verzoeken en projectvoorstellen uit de omgeving adequaat kunnen beoordelen en faciliteren. Het programma van de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) is gericht op de versnelling en opschaling van kansrijke energieprojecten en is gekoppeld aan de wensen en de behoeften vanuit de regio's en de waterschappen. Een landelijke aanpak is efficiënt en effectief, want dezelfde vragen keren op vele plaatsen terug. Het totale onderzoeksbudget van STOWA is €1.000.000 per jaar. Hiervan financiert STOWA zelf €600.000. Het NP RES draagt vanuit programmalijn 1 (Kennis en Ondersteuning) €200.000 bij en vanuit de Expertpool nogmaals €200.000 (gealloceerde bijdrage aan het STOWA-programma). De regio wordt betrokken bij de opzet en beoordeling van het programma zodat dit nauw aansluit bij hun behoefte en een optimale meerwaarde voor de RES'en oplevert.

6. Communicatie

De communicatie vanuit het NP RES focust zich op twee lijnen: de communicatie over het NP RES en het verbinden van communicatie-activiteiten met de RES-regio's. De twee lijnen worden hieronder uitgewerkt.

6.1 Communicatie over het NP RES

De communicatie over het NP RES informeert betrokkenen bij de RES over het werk van het Nationaal Programma RES en voortgang van de RES'en in zijn geheel. Naast de positionering en profilering van het programma gaat het ook over het communicatief ondersteunen van de drie programmalijnen, met onder andere gevraagd en ongevraagd advies en het (laten) ontwikkelen van communicatiemiddelen en -activiteiten. Daarnaast levert de communicatie-expert ook een bijdrage aan de interne communicatie van het programma.

Doelen: informeren over de werkzaamheden van de NP RES en de voortgang van de uitvoering van de RES'en; het actief bijdragen aan het verzamelen, ontsluiten en delen van kennis over de uitvoering van de regionale energiestrategie. De doelgroepen zijn primair de direct betrokkenen bij de uitvoering van de RES'en: ambtenaren en bestuurders van de overheid, maar ook partijen die direct bij het NP RES betrokken zijn, zoals rijksvastgoedhoudende diensten, netbeheerders en vertegenwoordiging van maatschappelijke partijen. Secundaire doelgroepen zijn (afvaardigingen van), ondernemers, maatschappelijk organisaties en bewonersinitiatieven.

Communicatiemiddelen en -activiteiten zijn onder andere: eenduidige (huis)stijl en (audio/visuele) kernboodschappen voor de RES'en, een digitaal platform om kennis uit te wisselen en informatie via website, social media en nieuwsbrieven, bijeenkomsten, presentaties, toolboxes, factsheets en infographics. Bij de start van het programma wordt een strategisch communicatieplan ontwikkeld met een werkplan voor het eerste jaar. Aanpak en middelen worden ontwikkeld in samenspraak met de regio's en het Landelijk Communicatienetwerk Klimaat i.o.

6.2 Verbinden communicatie-activiteiten RES-regio's

In de tweede lijn gaat het om een actieve samenwerking tussen het nationaal programma en de regio's om kennis te ontwikkelen en te delen met elkaar. De regio's zijn vanzelfsprekend zelf verantwoordelijk voor de communicatie (en participatie) in de regio. De communicatie-expert van het Nationaal Programma RES verbindt actief communicatie-initiatieven van de regio's met die van relevante programma's en projecten zoals de landelijke klimaatcampagne die het ministerie van EZK coördineert, het programma Aardgasvrije wijken van het ministerie van BZK. Het Interbestuurlijk Programma (via het IBP-communicatieteam), Omgevingsvisie, NOVI etc.. Daarnaast werkt communicatie van het Nationaal Programma nauw samen met communicatie van de koepels en het rijk. De koepels zijn zelf verantwoordelijk voor de communicatie over de RES naar hun specifieke achterban. De communicatie-expert van het Nationaal Programma RES deelt de ontwikkelingen en issues die in de regio's spelen met het landelijke programma en voedt zo mede de programmalijnen. De inhoudelijke, grotere context van de communicatie rond de RES is vanzelfsprekend de klimaatverandering. In de communicatie blijkt duidelijk dat de RES geen geïsoleerd onderwerp is. Partners in dit spoor zijn de communicatiecontactpersonen van de regio's en communicatiecollega's van andere, nationale initiatieven die aan de regionale energiestrategieën raken. Voor de betrokkenen is er een landelijk netwerk communicatie klimaat (LNCK) ontwikkeld. Communicatie van het Nationaal Programma RES participeert actief in het landelijk netwerk. Communicatiemiddelen en -activiteiten zijn onder andere: website, landelijk netwerk communicatie klimaat (LNCK), bijeenkomsten, presentaties, deelname aan communicatie-uitingen (artikelen en bijeenkomsten bijvoorbeeld) van anderen.

7 Financiën

Het Rijk heeft door middel van de klimaatenvoloppes middelen beschikbaar gesteld voor het Nationaal Programma RES en de totstandkoming van de regionale energiestrategieën. In dit hoofdstuk treft u de verdeling aan van deze middelen voor de komende drie jaar.

De onderstaande begroting is taakstellend en daarbinnen adaptief. Er spelen namelijk nog diverse processen die van invloed zijn op het Nationaal Programma RES en daarmee op de begroting. Dit heeft ten eerste te maken met de omvang en het karakter van het programma. In het NP RES zijn vier verschillende overheden vertegenwoordigd en spelen diverse maatschappelijke organisaties een belangrijke rol. De verscheidenheid aan belangen, werkwijze en competenties van al deze partijen vraagt om een wendbaar programma. Daarnaast is het programma opgericht om de regio's te ondersteunen bij één van de grootste maatschappelijke transitie's die Nederland ooit heeft gekend. Daarvan is deels onbekend hoe deze gaat verlopen en hoe ondersteuning het beste kan worden geboden. Ook dit vraagt om flexibiliteit en adaptiviteit in de begroting. Bij de opzet zijn inzichten ontleend aan andere grote programma's als 'Ruimte voor de Rivier' en 'het Deltaprogramma'.

Grofweg maken we onderscheid tussen drie onderdelen in de begroting van deze middelen:

- Gelden ten behoeve van het programmabureau en de programmaorganisatie – €5 miljoen.
- Procesgelden ten behoeve van de regio – €15 miljoen
  - *Procesgelden voor de regio's - €12 miljoen*
  - *Expertpool gericht op ondersteuning regio's - €3 miljoen*
- Gelden ten behoeve van de participatiecoalitie gericht op bewonersondersteuning – €2,5 miljoen

PROGRAMMA-ONDERDEEL	2019	2020	2021	TOTAAL
SUBTOTAAL BEMENSING PROGRAMMA(BUREAU)	650.000	530.000	530.000	1.710.000
SUBTOTAAL ALGEMENE KOSTEN PROGRAMMABUREAU	900.000	750.000	650.000	2.300.000
SUBTOTAAL BEMENSING PROGRAMMALIJNEN	1.000.000	1.000.000	1.000.000	3.000.000
SUBTOTAAL PROGRAMMALIJN 1 REGIONALE ONDERSTEUNING	1.550.000	1.450.000	1.450.000	4.450.000
SUBTOTAAL PROGRAMMALIJN 2 DOELBEREIK	460.000	740.000	740.000	1.940.000
SUBTOTAAL PROGRAMMALIJN 3 AFSTEMMEN EN VERBINDEN	400.000	450.000	450.000	1.300.000
SUBTOTAAL PROGRAMMAKOSTEN NP-RES	4.960.000	4.920.000	4.820.000	14.700.000
SUBTOTAAL NADER TE BEPALEN - ONVOORZIEN	40.000	80.000	180.000	300.000
TOTAAL PROGRAMMA NP-RES	5.000.000	5.000.000	5.000.000	15.000.000
BESCHIKBARE MIDDELEN VOOR NP-RES	5.000.000	5.000.000	5.000.000	15.000.000

FINANCIËN/ONDERSTEUNING VOOR DE REGIO AANSTURING VANUIT NP RES	2019	2020	2021	TOTAAL
Ondersteuning Participatiecoalitie (RES €1,5 milj. PAW €1 milj.)	2.500.000	2.500.000	2.500.000	7.500.000
Procesgeld voor de regio t.b.v. productie RES (voor 30 regio's)	12.000.000	12.000.000	12.000.000	36.000.000
Expertpool ten dienste van RES-regio's + coördinator	3.000.000	3.000.000	3.000.000	9.000.000
Totaal	17.500.000	17.500.000	17.500.000	52.500.000

8 Programmabeheersing

8.1 Opzet programmabeheersing

Het is van groot belang voortdurend aandacht te hebben voor de dynamiek in de regio's, de wijze waarop de ondersteuning vanuit het NP RES daarop aansluit en mogelijke risico's die (kunnen) ontstaan in de uitvoering. In dit hoofdstuk gaan we in op de manier waarop we de programmabeheersing inrichten. Hierbij hanteren we de volgende uitgangspunten:

- *Autonomie van de regio in proces:* de inhoud en het opstellen van de RES'en is aan de regio's zelf. De programmabeheersing vanuit het NP RES richt zich daarom primair op het Nationaal Programma RES zelf en het beoogde eindresultaat: goed optelbare RES'en die gezamenlijk voldoen aan de nationale opgaven voor klimaattafels Elektriciteit en Gebouwde Omgeving.
- *Flexibel:* Om snel in te kunnen spelen op ontwikkelingen op het nationale en regionale niveau wordt de programmabeheersing zoveel mogelijk flexibel ingericht. Ten behoeve van maximale duidelijkheid voor de regio's is hierbij belangrijk dat eventuele beheersmaatregelen tijdig worden gecommuniceerd.
- *Risico-gestuurd:* Om te borgen dat de inspanningen van het NP RES gericht en effectief worden ingezet, prioriteren we de risico's naar impact en waarschijnlijkheid. Deze prioritering is leidend voor de inzet en intensiteit van de beheersmaatregelen.

8.2 Elementen in de aanpak

De aanpak van de programmabeheersing bestaat uit de volgende vijf elementen:

- Programmasturing
- Financieel management
- Risicomanagement
- Escalatie
- Monitoring en evaluatie

De programmasturing omvat de sturing en verantwoording van het gehele Nationaal Programma RES. Dit vormt de basis van de programmabeheersing. Het **financieel management** heeft betrekking op het beheersen van de financiële middelen in het programma. Bij het **risicomanagement** gaat het om het weloverwogen afwegen en beheersen van risico's binnen het NP RES. Hiermee vergroten we de realisatiekracht van de onderliggende programmalijnen van het Nationaal Programma. Het doel is om een risicobewuste organisatie te creëren, waarin het actief sturen op risico's is verankerd. **Escalatie** heeft betrekking op de situatie dat mogelijk het 'goede bestuurlijke gesprek' nodig is, zie kader hieronder.

Uit het ontwerp Klimaatakkoord: Bestuurlijk gesprek

Er zijn vanuit het Nationaal Programma RES verschillende kritieke momenten waarop mogelijk over moet worden gegaan tot 'het goede bestuurlijke gesprek':

- De situatie dat de RES'en niet optellen tot de landelijke doelstelling; voor Elektriciteit is dit tenminste 35 TWh grootschalig hernieuwbaar op land in 2030.
- De situatie dat de RES regio-overstijgende infrastructuurproblemen oplevert.
- De situatie dat een overheid in de regio niet meer wil deelnemen aan de RES-vorming, dan wel de RES niet wil verankeren in omgevingsbeleid
- De situatie dat een RES niet tot uitvoering komt
- Planningsafspraken die voortkomen uit de tafels Elektriciteit en Gebouwde Omgeving waarvan blijkt dat die niet gehaald (kunnen) worden.

De afspraak is dat dit allereerst wordt opgelost via bestuurlijke samenwerking en overleg binnen de betreffende regio en binnen de betreffende provincie; indien dit niet tot gewenst resultaat leidt vindt hierover overleg plaats door de partijen in de stuurgroep van het Nationaal Programma RES.

Uit het ontwerp Klimaatakkoord: als de regio's er gezamenlijk niet uitkomen

Mochten de regio's er uiteindelijk niet in slagen om gezamenlijk tot een invulling van de doelstellingen hernieuwbaar op land en warmte te komen, dan neemt iedere overheidspartij in de stuurgroep van het Nationaal Programma zijn of haar verantwoordelijkheid. Dit gebeurt via het 'Huis van Thorbecke' en de instrumenten uit de Wet Ruimtelijke Ordening en de Omgevingswet. Dit laatste betekent dat overheden bereid zijn om formeel juridisch instrumentarium in te zetten om de opgave alsnog te realiseren. Het gaat om instrumenten zoals het vaststellen van een omgevingswaarde, een omgevingsprogramma of in het uiterste geval het inzetten van het instrument projectbesluit door in eerste instantie de provincie en uiteindelijk door de Rijksoverheid.

Afgesproken wordt dat de bestuurlijke en juridische interventie verder wordt geconcretiseerd (uiterlijk in Q2 2019) in de handreiking RES.

Door middel van continue **monitoring en evaluatie** zorgen we ervoor dat we het programma snel kunnen bijsturen op basis van ontwikkelingen en behoeften bij de regio's. Hiermee borgen we flexibele/adaptieve karakter van het Nationaal programma. De monitoring van de voortgang van de RES in de regio's is apart geborgd in programmalijn 2 Doelbereik.

8.3 Taken en activiteiten

De programmabeheersing wordt primair belegd bij de staf van het Nationaal Programma RES onder verantwoordelijkheid van de programmadirecteur. De programmaondersteuners zijn verantwoordelijk voor het risicomanagement, de monitoring en evaluatie. Voorbeelden van activiteiten m.b.t. tot de programmabeheersing zijn:

- Opstellen en bijhouden risicodossier met beheersmaatregelen
- Analyseren van de risico's (op raakvlakken) van de programmaorganisatie
- Faciliteren van de beheersing van vaak voorkomende risico's en risico's op raakvlakken
- Rapporteren over en terugkoppelen van de grootste risico's binnen het programma
- Communiceren over ingezette beheersmaatregelen
- Opstellen (mijlpalen)planning en bewaken voortgang
- Opzetten kort-cyclisch proces van monitoring en evaluatie
- Monitoren dat informatievoorziening, besluitvorming en escalatie via de daarvoor afgesproken organisatieonderdelen en rolhouders verloopt
- Verbetervoorstellen voor de programmaanpak initiëren en coördineren.

De staf wordt in haar werk gevoed door de regio accounthouders. Zij zijn verantwoordelijk voor het polsen van de behoefte en tevredenheid van de regio's ten aanzien van het NP RES en het signaleren en agenderen van (mogelijke) risico's.

Gezien de autonomie van de regio's in het proces zijn de beheersmaatregelen die het NP RES in de regio's zelf kan inzetten, beperkt. Wel kan het programma een faciliterende rol spelen, bijvoorbeeld door het leveren van handreikingen. Binnen het stafbureau is een financieel adviseur verantwoordelijk voor het beheersen van de financiële middelen van het programma. Voorbeelden van activiteiten t.b.v. het financieel management zijn:

- Periodiek opstellen van de begrotingsoverzichten
- De begrote kasstromen 'logisch' in tijd en volgorde laten aansluiten op de andere planning en communicatieproducten
- Mutaties en materiele afwijkingen in uitputting tijdig melden bij de programmamanager en het Opdrachtgevend Beraad.
- De correcte en tijdige registratie in de systemen monitoren en afwijkingen melden en corrigeren.

De programmadirecteur is eindverantwoordelijk voor de programmabeheersing en direct aanspreekpunt voor de elementen programmasturing en escalatie.

Verdieping Programmalijnen

Bijlage 1

1. Kennis en ondersteuning
2. Doelbereik
3. Afstemmen en verbinden

Rijksoverheid

Inter provinciaal Overleg

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Programmalijn 1: Kennis en ondersteuning

Programmalijn Regio-ondersteuning RES: algemeen	
Waarom	Het doel van deze programmalijn is om regio's te ondersteunen bij de totstandkoming van een gedragen RES binnen de afgesproken tijd en hen te ondersteunen bij de uitvoering en eerste herziening van de RES. De ondersteuningsvragen van de regio's om te komen tot een RES krijgen de primaire focus binnen deze programmalijn. Het doel is ook om regio's de gelegenheid te geven onderling van elkaar te leren en om op regio-overstijgend en nationaal uitwisseling te creëren en beleid daarop af te stemmen.
Wat	Ondersteuning op kennis, kunnen en expertise op vijf thema's Uit diverse bijeenkomsten, interviews en gesprekken met regio's is een eerste inventarisatie gemaakt naar de ondersteuningsbehoefte van de regio's. Deze kan onderverdeeld worden in vijf thema's 1. Proces en organisatie 2. Ruimtelijke inrichting & belangenafweging 3. Potentie, data en techniek 4. Systeem efficiëntie 5. Informatie RES en klimaatakkoord Voor deze thema's zal worden geïnventariseerd welke producten en diensten er nu al worden ontwikkeld en aangeboden en welke nog moeten worden ontwikkeld door of in opdracht van het Nationaal programma. Financiële ondersteuning Naast ondersteuning in diensten en producten worden regio's ook financieel ondersteund. Deze ondersteuning wordt door een staffunctionaris gecoördineerd t.b.v. programmalijn 1. Leren van elkaar, lerend Netwerk Om kennis, ervaring en voorbeelden met elkaar te delen tussen regio's onderling en tussen rijk, regio's en partners uit het netwerk wordt er een lerend netwerk opgericht, zowel digitaal (online communicatie) en fysiek. De bijeenkomsten van het lerend netwerk kunnen thema specifiek zijn, per landsdeel, per fase in het proces etc. Dit in goede afstemming met provincies en regio's die al lerende netwerken hebben ingericht. Ondersteuning in de regio In de regio wordt op verschillende manier ondersteuning geleverd door en in samenwerking met het Nationaal programma. Hiertoe behoren: 1) de regioaccounthouders 2) Expertpool 3) Participatiecoalitie 4) Rijksliaisons
Doelgroep	• Ambtelijke en bestuurlijke coördinatoren van RES-regio's • Vertegenwoordigers overheden binnen een regio (ambtelijk en bestuurlijk) • Vertegenwoordigers overige betrokken partijen in regio • Vertegenwoordigers koepels en Rijksoverheid
Stappenplan totstandkoming programmalijn	In een drietal werksessie, waarvan de eerste plaatsvond op 6 maart, wordt met regio's, de partijen van de participatie coalitie, Netbeheer Nederland en NVDE het volgende uitgewerkt: • Wat is er nodig aan ondersteuning op de diverse thema's, die wordt er door de verschillende maatschappelijke partijen, kennisorganisaties, rijk, provincies en gemeenten al ontwikkeld en aangeboden, waar zijn leemtes en welke rol pakt het NP RES hierin. • Op basis van deze sessies worden producten en diensten verzameld en gescreend, (door)ontwikkeld en aangeboden in expertisepool (zie hierna). Hieruit volgt ook een programmering van bijeenkomsten. De programmering en de invulling van de expertpool wordt vervolgens voorgelegd aan de regio's en de programmaraad ter validatie.

Subelement a) Ondersteuning op kennis, kunnen en expertise op vijf thema's	
Thema 1: Proces en Organisatie	
Wat	Dit onderdeel richt zich op ondersteuning bij: • Inrichting van zorgvuldig samenwerkings- en besluitvormingsproces met alle overheidspartijen en hun raden en staten • Organiseren samenwerking met maatschappelijke partijen, bedrijfsleven en kennisorganisatie • Rolverdeling van partijen in de regio. • Commitment van partijen in de uitvoering Producten en diensten: bestuurlijke rondetafelgesprekken per landsdeel, online leermodule voor raden en staten, factsheets over samenwerkingscontracten met private partijen, procesondersteuning bij inrichting proces en samenwerking door accounthouders en professionals etc.
Planning	Programmering van producten diensten en bijeenkomsten in maart en april 2019 in samenwerking met regio's brede netwerk, participatiecoalitie. Bijeenkomst regio's en maatschappelijke partijen op 2 april 2019 waar in wordt gegaan op vijf thema's en de kwalitatieve en kwantitatieve kaders van de RES. Na klimaatakkoord brede bijeenkomst.
Benodigde afstemming/samenwerking	• Accounthouders • Democratie & bestuur (BZK VNG IPO) • RVO • Participatie coalitie/ EZK • KLP aardgasvrij • Green deal participatie bij energieprojecten
Thema: 2 Ruimtelijke inrichting en belangenafweging	
Wat	Dit onderdeel richt zich op ondersteuning bij: • Zorgvuldige ruimtelijke inrichting en duurzame energieopwekking waarbij diverse ruimtelijke belangen worden afgewogen • Borgen van afspraken uit de RES in omgevingswetgeving • Nieuwe juridische procedures • Het toepassen van ruimtelijke principes uit Klimaatakkoord. • Producten en diensten: Energie en ruimte of gebiedsatelier, inzet ruimtelijke expertise, inzet juridische expertise, themasessie omgevingswet en energie, voorbeelden delen etc.
Planning	Programmering van producten diensten en bijeenkomsten in maart en april in samenwerking met regio's brede netwerk, participatiecoalitie. Bijeenkomst regio's en maatschappelijke partijen op 2 april waar in wordt gegaan op vijf thema's en de kwalitatieve en kwantitatieve kaders van de RES. Na klimaatakkoord brede bijeenkomst.
Benodigde afstemming/samenwerking	• Programmalijn: afstemmen en verbinden t.a.v. ruimtelijke principes • BZK /NOVI-team • Koepels t.a.v. NOVI • Programma Nationaal Energiesysteem • Aan de slag met omgevingswet • RCE, NMF, BNSP, Vereniging Deltametropool, College van Rijksadviseurs, Panorama van Nederland • Juristen van organisaties EZK, BZK, VNG, IPO en UvW

Thema 3 Potentie, data en techniek	
Wat	Dit onderdeel richt zich op: • Het beantwoorden van concrete vragen op het gebied van data, analyse en rekenmodellen • Het ondersteunen en faciliteren van regio's bij: - het maken van analyses en berekenen van potenties - het op een juiste manier gebruikmaken van de beschikbare informatie, data en rekenmodellen - het borgen van het beheer en de doorontwikkeling van de basisset regionale kaarten en onderliggende datasets (o.a. de aanvulling met lokale en regionale aanvullende datasets) • Het uitwisselen van kennis over data, analyses, potenties en rekenmodellen etc. voor het mogelijk verder ontwikkelen hiervan (waar nodig) • Het inventariseren van voorbeelden uit koplopende regio's en proactief verspreiden onder de andere regio's • Hier ook de digitale kaarten noemen • Samenwerking met andere trajecten zoals VERET, Leidraad en VIVET. • Met name in het programma 'Verkenning Informatievoorziening Energietransitie (VIVET)' wordt vanuit het NP RES flink geïnvesteerd. VIVET heeft als doel om tot een verbetering te komen van de informatie voor het voorbereiden, uitvoeren en monitoren van de energietransitie. De informatie en data die hieruit voortkomt is zeer belangrijk en nuttig voor de totstandkoming van RES'en. NP RES is samen met het ECW (dat in gelijke mate bijdraagt aan de financiering) opdrachtgever van VIVET.
Planning 2019	• Q1 Regionale analysekaarten worden beschikbaar gesteld aan regio's • Q1 Overzicht maken van relevante kennis en producten rond data, analyse en rekenmodellen • Q1 Overzicht maken van experts, afspraken maken over inzet, voorbereiding opdrachtverlening (o.a. m.b.t. marktpartijen) • Q1 Ophalen vragen uit de regio's en opstellen FAQ's (o.a. vanuit pilots en lopende trajecten) en voorbereiden factsheets • Q2 e.v. Inzet van dataondersteuning waar gevraagd
Benodigde samenwerking en afstemming	• het onderdeel 'monitoring' van programmalijn 2 'Doelbereik' • aanpalende projecten (zoals VIVET) en programma's • de programmalijn 3 'Afstemmen en verbinden' • het Leidraadtraject m.b.t. warmtetransitie • Afstemming en samenwerking met verschillende data-, informatie- en kennisorganisaties (zoals CBS, Kadaster, PBL, RIVM, RVO, RWS, TNO, EG ETRM, enz.) • Samenwerking met ECW en met netbeheerders
Thema 4 Systeem-efficiëntie	
Wat	Dit onderdeel richt zich op ondersteuning bij: De uitwerking in de praktijk van de randvoorwaarde haalbaar en betaalbaar. Deze randvoorwaarden zijn door alle partijen vastgesteld in het Klimaatakkoord. Voor de regio's betekent dit echter dat er een integrale afweging moet komen tussen kosten, inzet van schaarse bronnen en capaciteit van het net. In deze lijn wordt daarom uitgewerkt • Inzicht in beschikbare bronnen en de inzet van schaarse bronnen • Kostenafwegingskader • Efficiënte netinfrastructuur in relatie met nationale infrastructuur • Warmte afwegingskader, slim gebruik van restwarmte • Maatschappelijke kosten baten van systemen

Planning 2019	Programmering van producten diensten en bijeenkomsten in maart en april in samenwerking met regio's brede netwerk, participatiecoalitie. Bijeenkomst regio's en maatschappelijke partijen op 2 april waar in wordt gegaan op vijf thema's en de kwalitatieve en kwantitatieve kaders van de RES. Na klimaatakkoord brede bijeenkomst.
Benodigde samenwerking en afstemming	• ECW, EZK, en tafel Elektriciteit en gebouwde omgeving • Werkgroep 9 Bronnen onder gebouwde omgeving • ECW en doorontwikkeling Leidraad i.v.m. verdeling van de warmtebronnen • NBNL • NVDE • Etc.
Thema 5 Informatie over de Regionale Energiestrategie en Klimaatakkoord	
Wat	Overheden (bestuurlijk en ambtelijk) en andere stakeholders in de regio hebben een grote behoefte aan kennis over de afspraken die zijn gemaakt in het klimaatakkoord ten aanzien van de RES. Wat is het nut en noodzaak van de energietransitie en de RES? Hoe ziet het proces eruit en de planning? Wat als de doelen niet gehaald worden? Regionale spelers geven aan te willen leren van elkaars besluitvormingsproces, startnotitie etc. <u>Producten en diensten</u> Presentatie over RES en Klimaatakkoord in Raden en nut en noodzaak Sprekerspool met boegbeelden van de energietransitie Voorbeelden en formats van startnotities Meer duidelijkheid over de planning, eisen, randvoorwaarden t.a.v. RES en Klimaatakkoord
Planning 2019	Programmering van producten diensten en bijeenkomsten in maart en april in samenwerking met regio's brede netwerk, participatiecoalitie. Bijeenkomst regio's en maatschappelijke partijen op 2 april waar in wordt gegaan op vijf thema's en de kwalitatieve en kwantitatieve kaders van de RES Na klimaatakkoord brede bijeenkomst.
Benodigde samenwerking en afstemming	Communicatiemedewerkers van rijk en koepels Uitvoeringsberaad over klimaatakkoord en voortgang Woordvoerders van decentrale overheden etc.
Bemensing /formatie	Voorstel is om experts aan te stellen op de inhoudelijke thema's te weten: 1. Thema-expert Proces en organisatie 2. Thema-expert Ruimtelijke inrichting & belangenafweging 3. Thema-expert Potentie, data en techniek 4. Thema-expert Systeem efficiëntie 5. Thema-expert kennis en informatiebehoefte RES, klimaatakkoord. Deze personen zullen op alle drie programmalijnen worden ingezet omdat deze thema's in alle lijnen terugkomen. Specifiek voor deze programmalijn - Organisator bijeenkomsten en congressen (inhuur) - Coördinator expertpool - Regioaccounthouders.

Subelement b) Ondersteuning vorming community / lerend netwerk	
Wat	Dit onderdeel richt zich op: - Het organiseren van bijeenkomsten (vraaggestuurd) voor verschillende doelgroepen, bijvoorbeeld: - Landelijke bijeenkomsten voor bestuurlijke voorzitters regio's - Regiobijeenkomsten voor betrokkenen - Werkateliers voor specifieke regio-overstijgende kennisvragen - Community of Practice (COP) van ambtelijke coördinatoren regio's
Planning 2019	Q1 Verder uitwerken plan op basis van wensen regio's Q2 e.v. Organiseren bijeenkomsten
Benodigde samenwerking en afstemming	- Kennis- en Leerprogramma Aardgasvrij - Lopende leertrajecten/leernetwerken (o.a. LEO, Programma Duurzaam Door - Participatietafel Energie) - Bestaande lerende netwerken van provincies en regio's.

Subelement C): Financiële ondersteuning regio's	
Wat	Dit onderdeel richt zich op de financiële ondersteuning van de regio's. In het Ontwerp Klimaatakkoord is vanuit het rijk voor de periode van 2019 tot en met 2021 jaarlijks 12 miljoen beschikbaar komt voor de regio's. Dit zal verdeeld worden over de regio's op basis van - De complexiteit van de regio uitgedrukt in hoeveelheid overheidseenheden, - Het aantal inwoners - Een basisbedrag per regio. Een voorstel van deze verdeling zal worden voorgelegd aan Interbestuurlijke MT en het Opdrachtgevend Beraad. Hoe en op basis waarvan de ontvangende organisatie zich verantwoordt naar de andere partijen in de regio wordt in overleg met regio's nog verder uitgewerkt. De accounthouders spelen hier een rol in. Regio's geven zelf aan naar welke organisatie (gemeente provincie of waterschap) het geld gaat. Het geld wordt uitgekeerd via een Decentralisatie uitkering en naar verwachting met september circulaire worden uitgekeerd.
Planning 2019	Q1 Uitwerken verdeling van financiering over de diverse regio's, de wijze van aanvragen en verantwoorden door de regio's
Benodigde samenwerking en afstemming	Het onderdeel 'monitoring' van programmalijn 2 'Programmabeheersing' Accounthouders Regio's van BZK

Subelement D) Ondersteuning in de regio

Accounthouders

Voor deze programmalijn wordt - als onderdeel van het Nationaal Programmateam RES - een subteam gemaakt van vijf regio accounthouders (één per landsdeel) die zich veelvuldig in de regio's gegaan om goed te weten wat daar speelt. Deze regio accounthouders zijn in het NP RES het eerste aanspreekpunt voor de programmamanagers en de bestuurlijke voorzitter in iedere RES-regio en hebben een signalerende, verbindende en ondersteunende rol. Kennis en hulpvragen die zich voordoen, kunnen zij beantwoorden en zo nodig doorgeleiden naar een expertpool (zie hieronder). Vragen die vaker voorkomen worden opgepakt in de programmalijn. De regio **accounthouders** onderhouden nauw contact met programmalijn 3 'Afstemmen en verbinden' om signalen (o.a. mogelijke knelpunten in wet- en regelgeving of prikkels in rijksbeleid die voortgang belemmeren) uit de regio's die vragen om verbinding of escalatie richting het Rijk en de koepels, snel op te kunnen pakken.⁸

Accounthouder neemt deel aan activiteiten die in de regio's worden georganiseerd en onderhoudt nauwe contacten met de mensen die vanuit het rijk of koepels in ander verband contacten onderhouden met regio's. Dat zijn in ieder geval de BZK-regioadviseurs, de accounthouders van de provincies, de RVO-regioliaisons, het programma 'Aan de slag met de omgevingswet', het programma 'Aardgasvrije wijken', de collega's van de NOVI en ruimte bij BZK en de regioambassadeurs bij EZK en RWS. Met een vaste regio accounthouder per landsdeel wordt een structurele band opgebouwd dan wel behouden tussen het NP RES en de regio's, waarmee tevens wordt geborgd dat de specifieke kennis binnen de betrokken overheidsorganisaties effectief wordt ingezet, gedeeld, hergebruikt en verder wordt opgebouwd samen met de regio's en t.b.v. noodzakelijke aanpassingen in toekomstig beleid (denk aan herziening van subsidieregelingen, etc.).

Ter voorbereiding van deze accounthouderspool wordt in kaart gebracht hoe de regiostructuur en accounthoudersschappen per regio is vormgegeven. Zolang er nog geen goedgekeurd programmaplan is wordt de accounthoudersrol ingevuld door leden van het programmateam en waar mogelijk aangevuld door regio accounthouders van BZK en RVO.

Expertpool

Het NP RES faciliteert een expertpool waarin specialisten ten aanzien van kennis- en vaardigheidcompetenties beschikbaar zijn voor de regio. In de pool komen experts vanuit veel verschillende organisaties en met verschillende achtergronden. Bijvoorbeeld vanuit organisaties als de Rijksuitvoeringsorganisaties (RVO, RWS, RVB, Kadaster, PBL etc.), van ministeries, provincies, waterschappen, gemeenten, netbeheerders etc. Ook krijgen experts vanuit de markt (adviesbureaus) een plek in de expertpool.

Participatiecoalitie

In het betrekken van bewoners bij de energietransitie en in de omslag naar aardgasvrije wijken heeft de participatiecoalitie een belangrijke rol. De Natuur en Milieufederaties, Energie Samen, Energieloketten, HIER, Buurkracht en LSA Bewoners hebben de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan met het meedenken en meedoen van bewoners. Gezamenlijk vormen zij de participatiecoalitie en hebben ze een plan voor een bewoners ondersteuningsstructuur gemaakt, waarmee ze decentrale overheden kunnen ondersteunen bij het participatieproces. Gemeenten behouden altijd de vrijheid om hier al dan niet gebruik van te maken. Er is een apart budget uit de klimaatenvelophe gereserveerd voor de inzet van de participatiecoalitie ten behoeve van de RES (€1,5 miljoen) en het programma Aardgasvrije wijken (€1 miljoen).

Rijksliasons. Dit wordt nog nader ingevuld

Nota Bene: Het is van belang dat ook medewerkers van andere programmalijnen van het Nationaal Programmateam RES voldoende feeling houden en weten wat er speelt in de regio en vice versa. Dit gebeurt nu door de tijdelijke accounthoudersrol. Deze functie wordt medio 2019 structureel ingevuld.

Programmalijn 2: Doelbereik

Programmalijn Doelbereik: algemeen	
Wat	Het doel van de programmalijn Doelbereik is om de regio's de duidelijkheid te geven die nodig is om tot kwalitatief goede en optelbare RES'en te komen en te realiseren. Hierbij ligt de nadruk enerzijds op het bieden van handvatten en prikkels voor de regio's (bijv. om meer te doen dan strikt noodzakelijk is) en anderzijds om de voortgang te bewaken en waar nodig bij te sturen. De primaire focus van de programmalijn doelbereik ligt op het thema potentie, data en techniek. Daarnaast appreciëren de kwantitatieve en kwalitatieve monitor op de thema's 1) proces en organisatie, 2) ruimtelijke inrichting en 3) systeem efficiëntie. Deze programmalijn bestaat uit de volgende onderdelen: - Kwantitatieve monitoring - Kwalitatieve monitoring - Bevorderen doelbereik - Uitwerken bestuurlijke en juridische interventieladder
Waarom	- Ondersteunen van regio's om hun doel te kunnen bereiken - Borgen dat de totale opgave gerealiseerd wordt, zowel kwantitatief (35 TWh) als kwalitatief (ruimtelijke inrichting, systeem efficiëntie, NOVI, KA en juridische kaders)
Doelgroep	Deze programmalijn is primair bedoeld voor de betrokken partijen bij het Nationaal Programma RES. De partijen die hierin vertegenwoordigd zijn: - Regio's: zodat zij weten waar zij aan toe zijn - Bestuurders: zodat zij inzicht krijgen in de vorderingen en gevoeligheden - Overige partijen (netbeheerders (Netbeheerder Nederland), maatschappelijke partijen, energiebedrijven, natuur- en milieuorganisaties, Ngo's); zodat zij in staat zijn hun rol adequaat in te vullen.

Sub-element a) Kwantitatieve monitoring	
Wat	De kwantitatieve monitor toetst de mate waarin de nationale opgave wordt gerealiseerd. Om de realisatie van het doel van het NP RES te garanderen kan escalatie conform Ontwerp van het Klimaatakkoord nodig zijn. Het Plan Bureau Leefomgeving (PBL) zal de 30 (concept) RES'en doorrekenen. De regio's hebben aangegeven vooraf duidelijkheid te willen over de wijze waarop het PBL doorrekent en het detailniveau. De programmalijn doelbereik draagt zorg voor de afstemming en opdracht voor PBL. Daarnaast heeft het als taak om de regio's vroegtijdig te informeren over de doorrekening. Eind 2019 zal door PBL de eerste Klimaat- en Energie Verkenning (KEV) worden opgeleverd. Deze zal ook een regioparagraaf bevatten. Vanuit het programma zal input worden gegeven bij de ontwikkeling van deze paragraaf en daarmee aan een kwalitatief voldoende hoogwaardige regio-paragraaf in de eerste KEV. Daarnaast een helder en gedeeld beeld over het groeipad van de regio-paragraaf (en daarmee de inhoudelijke RES-monitoring) in de tweede KEV in 2020/2021. Het team bestaat uit een data-expert, beleidsmedewerker en een medewerker van PBL. Het team is verantwoordelijk voor: - De opdracht aan PBL voor de kwantitatieve monitor. - Informeren regio's over de monitoring. Verbinden verschillende datainitiatieven, waaronder de ECW, aan activiteiten NP RES
Planning	Voor ondertekening Klimaatakkoord: Opdracht PBL gereed. Duidelijkheid richting regio's over kwantitatieve monitoring.

⁸ De directe betrokkenheid van het rijk in de regio en de rol van de rijksliaisons worden nog verder uitgewerkt.

	Bij concept RES: kwantitatieve (door PBL) monitoring uitvoeren Q2-4: Input leveren bij de ontwikkeling van de eerste Klimaat- en Energie Verkenning (KEV) van het PBL Bij RES 1.0: kwantitatieve meting (door PBL) uitvoeren
Benodigde samenwerking en afstemming	• NP RES programmalijn 1: Data – sub-element data ondersteuning • PBL • Regio's • Regio-accounts, RES facilitators, experts en participatiecoalitie

Sub-element b) Kwalitatieve monitoring

Wat	De kwalitatieve monitor biedt overzicht van de voortgang in organisatie en proces van de regio's en toetst de kwaliteit van de RES'en. Daarnaast zorgt de monitor ervoor dat de regio's van elkaar kunnen leren, bijvoorbeeld door middel van een peer review of self-assessment. Om tot kwalitatief goede RES-en te komen is het nodig om 1 mei voor de regio's duidelijkheid te hebben welke kaders gesteld worden voor het proces en organisatie, de ruimtelijke inrichting, potentie, data en techniek en t.a.v. de systeem-efficiëntie (kosten, netwerk, aanwenden van bronnen). Binnen de programmalijn afstemming en verbinden wordt een vertaling gemaakt van de afspraken in het ontwerp-Klimaatakkoord en ontwerp-NOVI naar wegingscriteria voor de RES. De programmalijn doelbereik is verantwoordelijk voor de inrichting van het proces om tot een kwalitatieve monitor te komen en de coördinatie van de kwalitatieve monitor. De taken bestaan uit: - De inrichting en afstemming van de kwalitatieve monitoring van de concept RES'en, zowel bestuurlijk als met de regio's. - Informeren regio's over de monitoring.
Planning	1 mei Opzet en inhoud van de kwalitatieve RES-monitor vaststellen en ontwikkelen instrumentarium (met inbreng van de regio's), hier ligt een duidelijke link met het sub-element Kaders RES formuleren van de programmalijn Afstemmen en Verbinden. Bij concept RES: kwalitatieve monitoring uitvoeren Q2-4: Input leveren bij de ontwikkeling van de eerste Klimaat- en Energie Verkenning (KEV) van het PBL Bij RES 1.0: Kwalitatieve meting uitvoeren
Benodigde samenwerking en afstemming	• NP RES programmalijn 3: Kaders NOVI + KA • Regio's • Regio-accounts, RES facilitators, experts en participatiecoalitie

Sub-element c) Bevorderen doelbereik

Wat	Het sub-element bevorderen doelbereik gaat in op de positieve prikkels, synergievoordelen en "lusten" die het aantrekkelijk maken voor overheden, bedrijven en inwoners om op het gebied van warmte en elektriciteit meer te doen dan te voorzien in de eigen regionale energievoorziening. Er wordt met de regio's een verkenning gestart naar: • Relevante prikkels ("verdienmodellen voor de regio") • Manieren om regio's onderling uit te dagen – kennisdeling, elkaar feedback geven en ontstaan situaties van onderlinge solidariteit • Benodigde voorwaarden en afspraken

Planning	Met de regio onderzoeken welke prikkels helpen Instrumentarium uitwerken en vaststellen Q2/Q3: actief met regio's aan de slag
Benodigde samenwerking en afstemming	• Regio's • Specialistische expertise • Participatie coalitie • Regio-accounts en RES facilitators

Sub-element d) Uitwerken bestuurlijke en juridische interventieladder	
Wat	Mochten de regio's er uiteindelijk niet in slagen om gezamenlijk tot een invulling van de doelstellingen hernieuwbaar op land en warmte te komen, dan neemt iedere overheidspartij in de betrokken bij het Nationaal Programma zijn of haar verantwoordelijkheid. Dit gebeurt via het 'Huis van Thorbecke' en de instrumenten uit de Wet Ruimtelijke Ordening en de Omgevingswet. Dit laatste betekent dat overheden bereid zijn om formeel juridisch instrumentarium in te zetten om de opgave alsnog te realiseren. Het gaat om instrumenten zoals het vaststellen van een omgevingswaarde, een omgevingsprogramma of in het uiterste geval het inzetten van het instrument projectbesluit door in eerste instantie de provincie en uiteindelijk door de Rijksoverheid. Dit met als gezamenlijk doel dat medio 2021 in het merendeel van de regio's de RES is verwerkt in het omgevingsbeleid en dat uiterlijk in 2025 alle aangevraagde benodigde vergunningen voor de ruimtelijke inpassing zijn afgegeven met oog op de tijdige realisatie van de opgave
Planning	De bestuurlijke en juridische interventies worden geconcretiseerd in de update van de Handreiking gebeurt voor het eind van Q2.
Benodigde samenwerking en afstemming	• Regio's • Overheden

Programmalijn 3: Afstemmen en verbinden

Programmalijn Afstemmen en verbinden: Kaders, kansen en belemmeringen	
Waarom	De programmalijn Afstemmen en verbinden zorgt ervoor dat regio's beter in staat zijn om de RES-opgave te realiseren door eenduidige kaders, kansen en parallelle trajecten te benutten en belemmeringen weg te nemen.
Wat	De RES-opgave en eventuele kansen en belemmeringen verbinden met de bredere kennis en beleidsomgeving. De ervaringen uit de regio's inbrengen in deze omgeving en de resultaten van deze verbindingen vertalen naar de regio's. Het vraagt een adaptieve en proactieve manier van werken en een nauwe samenwerking met de regio-accounts (programmalijn 1) en medewerkers monitoring (programmalijn 2) De focus zal liggen op de thema's: • Proces en organisatie; • Ruimtelijke inrichting; • Potentie, data en techniek; • Systeemefficiëntie • Informatie over de Regionale Energiestrategie en Klimaatakkoord Deze programmalijn bevat drie onderdelen:

	a) Kaders, principes en hulpmiddelen formuleren op bovenstaande thema's in samenhang met (ontwerp)Klimaatakkoord, (ontwerp)-NOVI en wetgeving en ervaringen regio's inbrengen in uitwerking (ontwerp)KA en uitwerking (ontwerp)-NOVI (o.a. Omgevingsagenda's) b) Belemmeringen van regio's wegnemen (ophalen) c) Benutten van kansen en parallelle trajecten (brengen)
Resultaat	Onder andere eenduidige kaders, principes en hulpmiddelen voor de RES, wetgevingsagenda, handvaten voor de regio's (beleidsmatig, juridisch), inhoudelijke input voor RES-overleggen.
Doelgroep	• RES-regio's • KA, NOVI, decentrale kaders

Sub-element a) Kaders RES formuleren in samenhang met KA, NOVI en wetgeving

Wat	Afspraken uit het (ontwerp)-Klimaatakkoord en (ontwerp)-NOVI, wetgeving en decentrale kaders vertalen naar eenduidige kaders, principes en hulpmiddelen voor de regio's en ervaringen uit regio's inbrengen in deze trajecten.
Activiteiten	• Vertalen van de definitieve afspraken in het Klimaatakkoord naar de RES'en. Het gaat daarbij in eerste aanleg om de afspraken van sectortafels Gebouwde Omgeving en Elektriciteit. Het staat RES-regio's vrij om afspraken uit de sectortafels landbouw & landgebruik, mobiliteit en industrie mee te nemen. • Vertalen van de richtinggevende uitspraken in de NOVI naar de RES'en. Is ook afhankelijk van de afspraken die in het bestuursakkoord NOVI gemaakt gaan worden (doorwerking NOVI). Het gaat dan bijvoorbeeld om: ○ het meenemen van nationale belangen en ruimtelijke principes uit NOVI ○ het uitwerken van de verhouding/ samenwerking NP-energiesystemen en NP RES; ○ het uitwerken van de verhouding/ samenwerking bronnenstrategie en NP RES; ○ het verbinden van de opgaven klimaat en energie met andere maatschappelijk opgaven (woningbouw, mobiliteit, landbouw) • Participeren in het NOVI en KA-traject om ervoor te zorgen dat hetgeen opgeschreven wordt, uitvoerbaar is in de regio. Ervaringen uit regio's inbrengen in uitwerking en uitvoering KA en NOVI (o.a. Omgevingsagenda's). • Zorgen voor synergie op regionale schaal tussen de verschillende opgaven vanuit KA en NOVI. • Daar waar conflicten dreigen te ontstaan tussen KA/ NOVI en de RES'en dit agenderen in de RES-overleggen (Opdrachtgevend Beraad, Programmaraad, Bestuurlijk Overleg Klimaat en Energie) • Decentrale kaders (bv provinciale verordening en de waterschapsverordening) vertalen naar kaders voor de RES en daar waar conflicten dreigen te ontstaan dit in de regio proberen op te lossen. Als dit niet lukt agenderen in de RES-overleggen. Een eerste belangrijke stap is de uitwerking van de kwalitatieve monitoring (programmalijs Doelbereik). Hiervoor is het nodig een vertaling te maken van de afspraken in het ontwerp-Klimaatakkoord en ontwerp-NOVI naar wegingscriteria voor de RES. De belangrijkste aspecten die een nadere uitwerking vragen zijn: • Ruimtelijke inrichting en belangenafweging (NOVI); • Systeemefficiëntie (kosten, bronnen en energie-infrastructuur; KA); • Procesparticipatie (KA). Bij de uitwerking van deze aspecten worden zowel de beleidsmedewerkers van EZK, BZK en koepels als medewerkers uit de regio's (RES en Omgevingsagenda) betrokken.

Producten	Eenduidige RES-kaders, principes en hulpmiddelen. Eerste product: een handzaam overzicht voor de regio's van de kwalitatieve aspecten waar straks op gemonitord gaat worden. Dit wordt opgenomen in de volgende versie van de Handreiking.
Planning	- Het overzicht van kwalitatieve aspecten dient 1 mei gereed te zijn. Hierbij zal het enerzijds gaan om het benoemen van spelregels aan de voorkant en anderzijds om afspraken over een gezamenlijk proces daar waar zaken nog niet helder zijn (bijvoorbeeld ontwerp-NOVI). - Beïnvloeden /interactie KA, NOVI, decentrale kaders is continue proces
Benodigde samenwerking en afstemming	- VNG, IPO, UvW - EZK (elektriciteit, kosten afwegingskader, warmte, energie-infrastructuur) - BZK (gebouwde omgeving, regio's en ruimtelijke ordening) - Overige sectoren: LNV en IenW en EZK (industrie). - Regio's - Kennisorganisaties

Sub-element b) Belemmeringen wegnemen

Wat	In het proces om tot een RES te komen zullen regio's (overheden en maatschappelijke organisaties) tegen bepaalde belemmeringen oplopen die actie behoeven. Het onderdeel 'Belemmeringen wegnemen' speelt in op de signalen uit de regio's op het gebied van beleid, wet- en regelgeving en regelingen/subsidies. De regio-accounts (programmalijn 1) spelen een belangrijke rol in het ophalen van de belemmeringen. Het is aannemelijk dat deze belemmeringen ook weer te maken zullen hebben met de thema's: - Proces en organisatie - Ruimtelijke inrichting - Potentie, data en techniek - Systeemefficiëntie - Informatie over de Regionale Energiestrategie en Klimaatakkoord
Activiteiten	Belemmeringen worden binnen de programmalijn geagendeerd en behandeld gericht op aanpassen van beleid, wet- en regelgeving en regelingen/subsidies om zo meer ruimte te bieden aan regio's. De medewerkers van deze programmalijn agenderen proactief een belemmering gerelateerd aan wet- en regelgeving of een specifiek beleidsdossier van het Rijk en de mede-overheden. Zij denken actief mee met de betrokken beleidsmedewerkers en juristen, bewaken de voortgang van een eventuele beleids- of wetswijziging en koppelen dit terug aan de regio('s). De verantwoordelijkheid voor de aanpassing zelf ligt bij de betrokken overheidspartner. Daarnaast agenderen zij ook kennisvragen vanuit de regio bij relevante partijen, zoals het Expertise Centrum Warmte (ECW) en het Kennis- Leerprogramma Aardgasvrij (KLP) en het interbestuurlijk programma Aan de Slag met de Omgevingswet. De medewerkers zien hierbij toe op de voortgang en afhandeling van de situatie.
Producten	Eerste stap: overzicht van de ervaren juridische en beleidsmatige belemmeringen. De juridische belemmeringen krijgen vorm in een wetgevingsagenda RES, die wordt afgestemd met de wetgevingsagenda Klimaatakkoord, Energie, Omgevingswet

Planning	Q1 + 2 - proactief: 1) Inventariseren ervaren belemmeringen (juridisch+beleidsmatig) -> betreffende stappen zetten (doorlopend), 2) stakeholderanalyse gehele programmalijn, 3) opbouwen van een juridisch netwerk en een beleidsmatig netwerk en procesafspraken maken.
Benodigde samenwerking en afstemming	• Programmalijn regionale ondersteuning • Regio-accounts, RES facilitators en experts • Wetgevingsagenda KA, Omgevingswet, organieke en sectorale wetgeving • Beleidsmedewerkers bij de departementen en de koepels

Sub-element c) Kansen en parallelle trajecten benutten

Wat	Het slim gebruik maken van trajecten die nationaal al lopen voor de RES. Bijvoorbeeld door aan te sluiten bij producten en diensten die anderen ontwikkelen en aanbieden. Het gaat dan om: 1. Beleidstrajecten bij de departementen en de koepels (EZK, BZK, I&W, LNV, OCW, VNG, IPO en UvW); 2. Ontwikkeltrajecten van het Rijk (rijksvastgoed en –gronden); 3. Kennistrajecten (ECW, ECE, kennis- en leerprogramma aardgasvrij, etc.) 4. Trajecten bij nationale stakeholders (NBNL, Participatiecoalitie, NVDE, Aedes, ...)
Activiteiten	• In de gaten houden wat er bij deze nationale stakeholders speelt (afstemmen); • Het slim organiseren/ stroomlijnen van RES-activiteiten door de instrumenten parallelle trajecten te benutten (bijv. RES als inhoudelijk dossier inbrengen in een leerprogramma of regionale pilot) • Vertalen nationale speelveld in handvaten voor de regio. Behapbare informatie voor de regio's over de beleids- en kennistrajecten
Planning	Reguliere activiteit van het programma. De eerste stap is een goede stakeholdersanalyse en een besluit over op welke trajecten we ons richten. Eerste stap is in Q1 gereed. Een stakeholdersanalyse is voor het hele programma relevant.
Benodigde samenwerking en afstemming	• Beleidsmedewerkers bij de departementen en de koepels • Medewerkers van planbureaus, adviesraden, kennisinstellingen • Medewerkers van de nationale stakeholders